

UNIVERSITATEA
„DUNĂREA
DE JOS”
DIN GALAȚI

REVISTA STUDENTEȘCĂ

DONARIS

2019

Disclaimer: Responsabilitatea pentru conținutul studiilor din cadrul acestei reviste aparține exclusiv autorului (autorilor).

Copyright © 2019 Facultatea de Drept și Științe Administrative

Toate drepturile rezervate. Orice reproducere sau copiere totală sau parțială este interzisă fără acordul nostru expres, prealabil și scris.

GALAȚI, 18-19, APRILIE 2019

ECHIPA ORGANIZATORICĂ

CO-ORGANIZATORI

**UNIVERSITATEA DE STAT “B. P. HAȘDEU” DIN CAHUL, FACULTATEA DE DREPT
ȘI ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ, REPUBLICA MOLDOVA**

**UNIVERSITATEA TRANSILVANIA DIN BRAȘOV FACULTATEA DE DREPT,
ROMÂNIA**

COMITET ȘTIINȚIFIC

Prof. dr. FLORIN TUDOR

Conf.dr. SERGIU CORNEA

Prof. dr. VIOLETA PUSCAȘU

Prof. dr. ROMEO VICTOR IONESCU

Prof. dr. CRISTINEL MURZEA

COMITET DE ORGANIZARE

Prof. dr. FLORIN TUDOR

Prof. dr. VIOLETA PUȘCAȘU

Conf. dr. CONSTANȚA MĂTUȘESCU

Conf. dr. ANDREEA MATIC

Conf. dr. NORA DAGHIE

Conf.dr. Oana GĂLĂȚEANU

Conf. dr. GEORGE CRISTIAN SCHIN

Lect. dr. VALENTINA CORNEA

Lect. dr. OANA ȘARAMET

Lect. dr. MIRELA COSTACHE

Lect. dr. ADRIANA STANCU

Lect. dr. DRAGOȘ DAGHIE

Coordonator DONARIS 2019: Valentina Cornea

JURIU

Secțiunea Drept și Administrație publică – MASTER

Prof. dr. FLORIN TUDOR – președinte

Prof. dr. VIOLETA PUȘCAȘU

Prof. dr. ROMEO VICTOR IONESCU

Secțiunea Drept

Conf.dr. OANA GĂLĂȚEANU– președinte

Lect. dr. ADRIANA STANCU

Lect. dr. DRAGOȘ DAGHIE

Secțiunea Administrație publică și studii regionale

Conf.dr. GEORGE CRISTIAN SCHIN – președinte

Conf.dr. ANDREEA MATIC

Conf.dr. MĂDĂLINA ELENA MIHĂILESCU

CUPRINS

ȘTIINȚE JURIDICE

CULTUL VIOLULUI

Ana-Maria NĂSTASE..... 9

MOARTEA ASISTATĂ

Maria MELINTE (SZABO) 16

PSIHOLOGIA CRIMINALULUI ÎN SERIE

Bianca-Nela SPANACHE 23

CONSECINȚELE JURIDICE ALE TRECERII TIMPULUI ÎN MATERIA DREPTULUI CIVIL

Cătălina DOBRA..... 32

ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ ȘI STUDII REGIONALE

COLECTAREA ULEIULUI ALIMENTAR UZAT

Petrică BANCIOG..... 45

PARTIDELE POLITICE. DE CE ȘI PENTRU CE?

Marlena-Mihaela ISTRATE 51

PATRIOTISMUL ROMÂNESC. MALADIE SAU VIRTUTE?

Violeta Oana TIRON..... 56

ȘTIINȚE JURIDICE

CULTUL VIOLULUI

Ana-Maria NĂSTASE

Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice,
specializarea Drept, anul II,

Coordonator: lector dr. Adriana-Iuliana STANCU

Rezumat: Conform Dicționarului explicativ al limbii române prin „cult” se înțelege „totalitatea ritualurilor unei religii”. Astfel cultul violului reprezintă un ansamblu format din practici (blamarea victimelor-„El/Ea a cerut asta”, trivialisarea și oferirea unui caracter prozaic atacurilor sexuale „Băieții sunt băieți”, punerea pe primul plan în mentalitatea societății faptul că e mai important să înveți victimele cum să se apere în caz de viol „decat să-i înveți pe ceilalți că nu trebuie să violeze), ideologii (victima este o femeie de moravuri ușoare, victima nu poate să fie bărbat sau dacă este bărbat atunci trebuie să fie slab, lipsit de forță fizică), limbaj (glume explicite de natură sexuală, vorbe transmise în comunitate care justifică violul „Este o vorbă, nu poți aplauda cu o singură mână, astfel și femeia este de vină” – asemănare făcută de un localnic din India, definitorie pentru întreaga comunitate din care face parte) care favorizează, justifică sau încurajează săvârșirea de violuri într-o anumită societate. Prezenta lucrare urmărește combaterea miturilor referitoare la viol și explicarea acestor infracțiuni care în anumite comunități au devenit un fenomen.

Cuvinte-cheie: victimă, consensual, drept comparat, mentalitate, hărțuire

Violul – O poveste de dragoste?¹

Consumul de alcool sau droguri, vestimentația, machiajul, dacă persoana benevol merge în casa făptuitorului, pentru 55 % dintre români reprezintă motive temeinice care justifică violul². Astfel, în conștiința majorității lipsa consimțământului victimei poate fi ușor eludată, traumele psihologice și fizice suferite de aceasta datorită acțiunii violatorului sunt de fapt produsul deciziilor victimei, iar vinovăția infractorului cât și caracterul imoral al faptei pot fi estompate de circumstanțe. Dacă legea reflectă într-o oarecare măsură mentalitatea contingentilor, dacă legislația în vigoare pedepsește violul indiferent de motivele celui care l-a săvârșit, atunci cum e posibil ca încă să existe această indulgență în anumite colectivități față de o astfel de infracțiune?

¹ Titlul capitolului face referire la romanul „Violul: O poveste de dragoste” de Joyce Carol Oates care relatează povestea Teenei Maguire, o femeie văduvă care a fost violată de un grup de bărbați apoi bătută și abandonată de făptuitori, scena petrecându-se sub ochii fiicei sale de 12 ani, romanul cuprinzând și procesul, atitudinea ostilă a societății, argumentele folosite de făptuitori pentru a se apăra, traumele fizice și psihice suferite de victimă și familia ei.

² Conform unui sondaj realizat de Comisia Europeană în 2016

Răspunsul ar putea fi faptul că aceste comunități s-au transformat în adevărate medii care facilitează săvârșirea de violuri , rezultând astfel un adevărat cult al violului. Cultul violului este un concept sociologic care descrie un cadru în care violul este ubicuu și normalizat datorită atitudinilor societății despre sex și sexualitate. Spre exemplu în Haryana (India), cetățenii aseamană violul cu aplaudatul considerând că „Pentru a aplauda ai nevoie de ambele mâini”. Ei sunt de părere că violul este consensual , fiind „nedrept ca violatorul să meargă la închisoare în timp ce victima stă acasă”, întrucât amândoi au contribuit la săvârșirea faptei , fiind doar ca o poveste de dragoste în care victima violului nu își asumă vinovăția. Drept consecință a sistemului de valori promovate, acest oraș a devenit capitala violurilor în India.¹ Conform NCRB (National Crime Record Bureau) în 2016 în Haryana au avut loc violuri în grup o dată la două zile. În plus , în același an, au fost înregistrate 1 187 de cazuri de violuri , ceea ce ar însemna 3 cazuri de violuri pe zi într-un oraș care nu adăpostește mai mult de 2% din populația Indiei. Intruziunea violului în matricea patriarhală a comunității haryane a dus nu numai la apariția unor cazuri sesizante (o femeie însărcinată a fost violată de un șofer, o fetiță de 14 ani a fost violată de 4 bărbați , un student a fost violat de 8 bărbați) , fiind o modalitate de sancționare a femeilor care nu se supun normelor societății printr-o astfel de infracțiune , dar și la oferirea unui caracter firesc unui element care însoțește perpetu comunitatea. Pe această schemă se bazează și cultul violului : o faptă imorală este privită prin prisma comunității ca un act normal , încurajând indirect , prin atitudinea majorității, la săvârșirea infracțiunii, deși legislația statului luptă împotriva ei.

Blamarea victimei, toleranța față de hărțuirea sexuală, criticarea publică a felului în care era îmbracată victima, a istoricului sau a stării mintale ale acesteia, crearea unor tipologii care pot fi sau nu victime ale violului, înfăptuirea unui inventar în subconștient a cazurilor care justifică săvârșirea de violuri , imposibilitatea față de cazurile de viol raportate, dar și apărarea violatorului, reprezintă câteva elemente reprezentative pentru cultul violului.

Elemente psihologice, sociale și culturale care contribuie la perpetuarea cultului violului

Aflată între Eros și Thanatos, între instinctele vieții și cele ale morții, ale distrugerii (descrise de Sigmund Freud) , latura psihologică a ființei umane a pendulat între rațiune și instinct. Chiar dacă pentru neofiti ar putea părea că violul se bazează pe instinctul sexual , pentru psihologi rădăcina acestei infracțiuni o constituie mai degrabă nevoia de a domina, nevoie al cărei origine rezidă într-un instinct al agresivității ce își are nucleul în sistemul limbic , respectiv în amigdală.

Conform psihologului Ionuț Ghiugan „ violul este o formă de violență și o expresie a furiei și nevoii de control și dominare. Sexul este doar arma care produce agresiune , folosit în mod distructiv pentru a exprima în sfera relației propriile nevoi și trebuințe instinctive. În cazul agresorilor sexuali nu există un singur profil care să explice comportamentul violent și motivația care stă în spatele acestuia. Vor exista diferențe semnificative legate de motive,

¹ <https://www.hindustantimes.com/india-news/patriarchy-popular-culture-unemployment-why-haryana-is-india-s-rape-capital/story-MGXBCioEeVZ9yNYEXmKsFJ.html>

caracteristici psiho-individuale și tehnici prin care violența sexuală este pusă în act. Atacatorii sexuali pot prezenta caracteristici de la unul sau mai multe profiluri.”¹ Astfel abuzurile din copilărie, tendința de a vedea sexul opus inferior, dorința de a subjugă, reprezintă câteva elemente care ajută la refularea agresivității. Însă ceea ce încurajează cultul violului este atitudinea societății, cât și a violatorului față de motivele, elementele intrinseci care au determinat săvârșirea violului. Utilizarea modelului hidraulic a lui Lorenz² pentru a explica această formă de agresiune sexuală face din viol o acțiune scuzabilă pentru anumiți cetățeni. Instinctul de a domina (element intern), în mentalitatea contingentilor, se exteriorizează datorită victimei (element extern). Prin acest model se poate explica și de ce în mentalitatea majorității vinovatul violului este victima, și nu cel care a săvârșit fapta.

De asemenea, pentru a contura elementul psihologic al cultului violului trebuie analizată și structura interioară a victimei. Teama, rușinea de a raporta nedreptatea pe care a suferit-o îi încurajează pe cei mai mulți agresori să repete fapta întrucât sunt conștienți că nu vor fi trași la răspundere pentru fapta săvârșită. Conform unui studiu realizat de RAINN (vezi figura.1) din 1000 de violuri doar 230 sunt raportate. Nevoia de a conduce, dar și vulnerabilitatea psihică a victimei sunt elemente care influențează cultul violului.

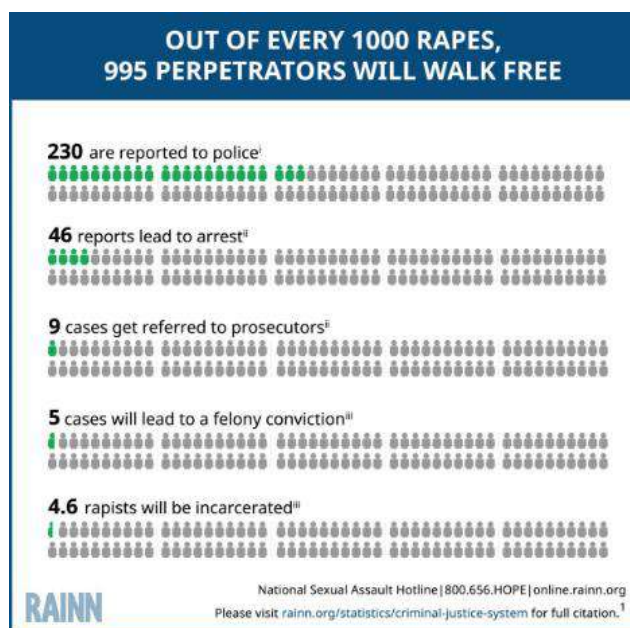

Figura 1

<https://www.rainn.org/statistics/criminal-justice-system>

Elemente sociale

¹https://adevarul.ro/locale/pitesti/psihologia-violului-actul-sexual-violent-instrument-satisfacere-nevoii-domina-1_58276adc5ab6550cb872d3b4/index.html

² Prin modelul hidraulic, Konrad Lorenz arată faptul că un stimul extern poate genera eliberarea unei energii interne. Fiecare schemă comportamentală are echivalent un potențial energetic intern generat de organism. Această energie este înmagazinată, căutând în permanență modalități de declanșare. Conform lui Sigmund Freud eliberarea energiilor distructive duce la o stare de satisfacție, în schimb incapacitatea de exteriorizare este urmată de nevroze. Cu cât cantitatea de energie acumulată este mai mare, cu atât va fi mai redus ca intensitate stimulul necesar declanșării comportamentului. Acest model explică de ce în cazul unei importante acumulări de energie putem asista la agresiuni spontane numite de etologi „disfuncționale”

Blamarea victimei, apărarea violatorului sau a celui care e vinovat de hărțuire sexuală, umilirea unor categorii de persoane, denigrarea trupurilor, obiectivizarea ființei umane, sunt doar câteva elemente de natură socială care fortifică existența cultului violului. Toate aceste aspecte ființează pe lângă un set de principii și valori care influențează caracterul perpetu al cultului violului. Trăsătura definitorie pentru blamarea victimei este reprezentată de învinuirea persoanei care a fost violată de săvârșirea faptei. Astfel, atitudinea sătenilor din Văleni față de fapta comisă de cei 7 tineri din comunitatea lor¹, mamele care acuză fetele care postează pe rețelele de socializare poze în ipostaze indecente că îi determină pe băieți să păcătuiască, ostracizarea lui Cheryl Araujo², faptul că majoritatea cred că victimele mint sau exagerează atunci când spun că au fost violate, atitudinea ostilă față de victimele care suferă de probleme mintale³, sunt doar câteva exemple aduse pentru elementul social al cultului violului. Chiar și comunitatea online influențează clemența față de orice tip de hărțuire sexuală. Spre exemplul #handoffvafi de pe twitter⁴ are rolul de a-l sprijini pe Zwelinzima Vafi vinovat de hărțuire sexuală. Prin glumele despre viol sau memeurile despre viol (vezi figura 2), simțindu-se protejați de ecran, crezând că orice ar spune pe internet nu poate produce vreun rău, unii oameni iau apărarea celor care produc agresiuni sexuale.

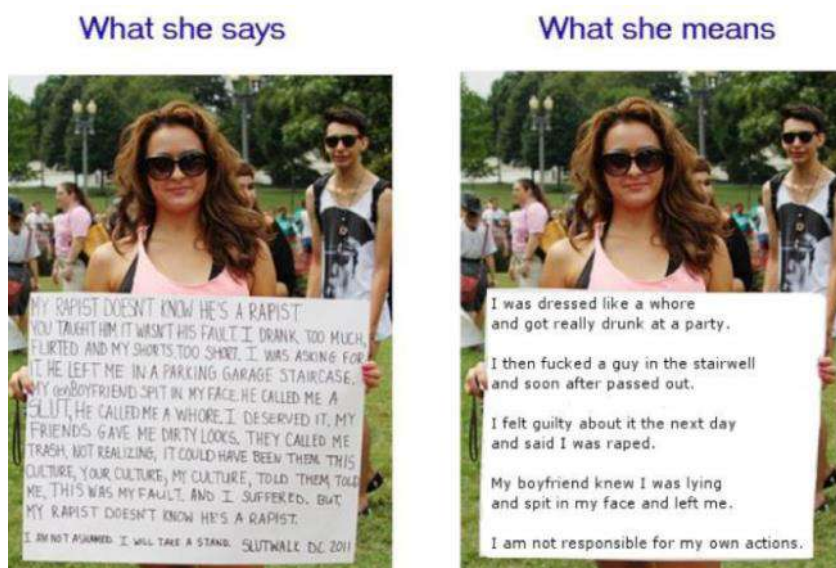

Figura 2

(<http://everydayfeminism.com/wp-content/uploads/2014/03/what-she-says-e1417459866870.png>)

¹ În ceea ce privește cazul celor 7 violatori din Văleni, orașul Vaslui, sătenii sunt convingeți că familia victimei dorește să obțină avantaje financiare de la familiile tinerilor suspecți de viol. Unul dintre localnici a afirmat că „Nu-s vinovați băieții. Am și eu urechi și aud ce zice lumea. Asta nu e viol. Viol e când iei cu japca o fată de pe stradă. Băieții ăștia n-au nicio vină. E o greșeală a tinereții. Să vă spun eu cu câți a umblat fata asta? Când ești violată stai o săptămână sau două în spital.”

² Cheryl Araujo este victima din cazul Big Dan's Rape care a fost violată într-un bar din New Bedford de 4 bărbați în timp ce toți ceilalți oameni se uitau, îi aclamau și aplaudau pe violatori. Când numele ei a devenit public opiniile față de caz s-au împărțit dihotomic din cauza trecutului victimei, unii oameni considerand-o vinovată.

³ <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/raped-sixty-times-hospital-mental-3016375>

⁴ <https://twitter.com/search?q=handsoffvafi&src=typd>

De asemenea și felul în care o știre e prezentată poate avea un impact asupra felului în care societatea percepe consecințele unei infracțiuni. Postul de știri CNN¹ susținea că viața violatorilor Trent Mayas și Ma'lik Richmond și șansa lor ca din studenți merituoși să ajungă buni jucători de fotbal a fost ruinată prin sentința dată de judecător. Bineînțeles, postul de știri cel mai probabil nu a luat în considerare ce impact va avea această știre asupra psihicului victimei de 16 ani care a fost violată când nu era conștientă sau asupra atitudinii societății, a colegilor victimei față de acest caz.

O parte semnificativă din cazurile de viol este reprezentată de violul asupra bărbaților. Acest subiect este tabu deoarece până în trecutul apropiat se credea că victima unui viol poate să fie doar o femeie. Fie că sunt cazuri în care atât victima, cât și agresorul sunt bărbați (spre exemplu în cazul unui viol săvârșit în închisoare), cazuri de viol care se petrec în timpul războiului², fie cazuri în care violatorul este o femeie (profesoara Mary Kay Letourneau care a admis că și-a violat elevul de 13 ani), de cele mai multe ori cazurile de viol săvârșite asupra persoanelor de sex masculin nu sunt raportate, fiind astfel un alt element care încurajează cultul violului.

Violul văzut prin prisma legislației altor țări

În țările islamice sexualitatea umană este guvernată de legea lui Dumnezeu. În consecință, agresiunile sexuale sunt privite ca o încălcare a legii morale și divine. Violul este considerat o crimă sexuală gravă în Islam și poate fi definită în legea islamică ca fiind: "Un contact sexual forțat de către un bărbat cu o femeie care nu este căsătorită în mod legal cu el, fără voința și consimțământul ei ". Astfel sunt ignorate cazurile de viol față de un bărbat sau între soți. În Iran, violul este ilegal și este supus unor pedepse stricte, inclusiv moartea, dar a rămas o problemă. Legea consideră că sexul în cadrul căsătoriei este, prin definiție, consensual și, prin urmare, nu abordează violul săvârșit de un soț, inclusiv în cazul căsătoriei forțate.

Și în unele țări africane există viduri legislative în ceea ce privește reglementarea violului. Conform art 247 din Codului Penal (din 2008) din Sudanul de Sud:

(1) Cine are relații sexuale sau relații carnale cu o altă persoană, împotriva voinței sale sau fără ca el sau ea să își dea consimțământul, comite infracțiunea de viol și va fi condamnat la închisoare pe un termen care nu depășește paisprezece ani și poate fi, de asemenea, supus unei amenzi.

(2) un consimțământ dat de un bărbat sau o femeie sub vârsta de optsprezece ani nu se consideră consimțământ în sensul aliniatului (1), de mai sus.

(3) Relația sexuală a unui cuplu căsătorit nu este viol, în cadrul sensului acestui articol.

Legile din Sudanul de Sud interzic violul și alte violențe bazate pe sex. Asta înseamnă că o persoană nu ar trebui să aibă contact sexual cu o altă persoană fără consimțământul ei.

¹ <https://www.rawstory.com/2013/03/cnn-grieves-that-guilty-verdict-ruined-promising-lives-of-steubenville-rapists/>

² În cazul războiului civil din Siria (2011-prezent), deținuții de sex masculin au prezentat abuzuri sexuale cum ar fi obligația de a sta pe o sticlă spartă, de a-și lega organele genitale de o pungă grea de apă sau de a fi forțați să urmărească violul unui alt deținut.

Persoanele sub vârsta de 18 ani sunt prezumate a nu fi capabile să-și dea consimțământul în ceea ce privește raporturile sexuale. Asta înseamnă că cei care au relații sexuale cu o persoană ce are sub vârsta de 18 ani săvârșește o infracțiune, deoarece persoana nu este capabilă să acorde consimțământul. Cu toate acestea, conform alineatului 3 actul sexual între un bărbat și soția lui nu va fi considerat viol chiar și acolo unde există lipsa consimțământului sau unul dintre soți este sub vârsta de 18 ani.

Carențele în materia reglementării violului pot fi remarcate și în țara Bahrain care a considerat pedeapsa cu moartea pentru infracțiunile de „asalt fizic, violare a onoarei și viol” ca „un factor important de descurajare a violenței împotriva femeilor”.¹ Conform articolelor 413,414 și 155 din Codul Penal (1976) din Bahrain, violul unei fete sub vârsta de 16 ani, fără consimțământ, se pedepsește cu moartea chiar și atunci când nu duce la moartea victimei. Neconsimțământul victimei este prezumat dacă victima are mai puțin de 14 ani. Totuși codul penal permite presupusului violator să se căsătorească cu victima pentru a evita pedepsirea. Legea, ca în cazul țărilor islamice și a Sudanului de Sud, nu abordează violul conjugal.

Violul între persoanele de același sex nu a fost ilegal până în 2015 în China, iar lacunele legislative au permis în prealabil violatorilor de copii să scape cu condamnări ușoare. În 2011, un om care a violat un alt bărbat a fost condamnat pentru „rănire intenționată”, mai degrabă decât pentru viol, deoarece conduita sexuală non-consensuală între persoanele de același sex nu a fost definită drept o infracțiune sexuală. În noiembrie 2015, Xinhua a raportat că a fost modificat codul penal pentru a include asaltul sexual și violul bărbaților, citând cazul de mai sus. În plus, sexul cu prostituate minore (definite sub vârsta de 14 ani) a fost reclasificat ca viol.

Concluzii

Articolul 22 alineatul (1) din Constituția României², articolul 26 alineatul (2) din Constituția României³, precum și articolul 218 din Noul Cod Penal⁴ sunt câteva texte de lege care au menirea de a descuraja cultul violului. Nicio persoană nu poate fi privită ca obiectul

¹ <https://www.deathpenaltyworldwide.org/country-search-post.cfm?country=Bahrain>

² Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.

³ Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri.

⁴ (1) Raportul sexual, actul sexual oral sau anal cu o persoană, săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de această stare, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise în condițiile alin. (1).

(3) Pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;
b) victima este rudă în linie directă, frate sau soră;
c) victima este un minor;
d) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;
e) fapta a avut ca urmare vătămarea corporală;
f) fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună.

(4) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 18 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Acțiunea penală pentru fapta prevăzută în alin. (1) și alin. (2) se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(6) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1)–(3) se pedepsește.

prin care nevoile altei persoane sunt satisfăcute fără consimțământul său. Croiala hainelor nu poate defini cusătura minții unei persoane ,nu poate fi echivalentul unui consimțământ, așa cum nici locul de muncă(chiar dacă este in domeniul celor ce își vând trupul pentru a presta anumite servicii intime) nu poate fi considerat o acceptare tacită a violului . Orice om este vulnerabil ; bărbați sau femei , copii sau adulți , prostituate sau luptători , fiecare dintre noi ar putea fi victima unui viol.

Bref, dacă doar individul are dreptul să dispună de sine însuși în solitar , atunci chiar poate cineva să ia decizii cu privire la consimțământul altei persoane în ceea ce privește un raport sexual în anumite situații?

REFERINȚE:

1. Constituția României
2. Noul Cod Penal din România
3. Codul Penal din Sudanul de Sud
4. Codul Penal din Bahrain
5. <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/yearFrom/1974/yearTo/2019/surveyKy/2115>
6. <https://www.thenewsminute.com/article/watch-these-people-believe-rape-consensual-girls-are-also-blame-79236>
7. <https://edition.cnn.com/2013/11/30/justice/montana-rape-30-day-sentence/>
8. <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/raped-sixty-times-hospital-mental-3016375>
9. <https://ziarulromanesc.net/focus/romania/in-romania-in-fiecare-zi-au-loc-cinci-violuri-multe-dintre-ele-sunt-justificate-cred-romanii/>
10. https://www.youtube.com/watch?time_continue=2&v=MvUdyNko8LQ
11. <https://www.theguardian.com/film/2013/sep/08/beeban-kidron-inreallife-interview-teenagers>
12. <https://twitter.com/search?q=handsoffvavi&src=typd>
13. <https://www.rainn.org/statistics/criminal-justice-system>

MOARTEA ASISTATĂ

Maria MELINTE (SZABO)

Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice,
specializarea Drept, anul II

Coordonator: lect. univ. dr. Andreea MATIC

Concept si clasificare

Dreptul la viață este un drept fundamental și inviolabil într-o societate civilizată, în care omul se naște și are anumite scopuri până când acesta încetează din viață natural sau accidental, fără voia sa ori a altor persoane. Dreptul la viață este primul drept menționat în Convenția Europeană a Drepturilor Omului și este garantat oricărei persoane, cu anumite excepții, cum ar fi: pedepsele capitale pronunțate de către un tribunal, susținute de dovezi solide privind prejudiciul pe care un anumit individ le-a adus societății.

Dacă dreptul la viața este promovat și recunoscut atât moral cât și politic, dreptul la moartea asistată este privit ca subiect tabu și ține mai degrabă de dorința individuală a unei persoane de a scăpa de anumite dureri atroce provocate de boli, malformații sau o moarte chinuitoare. De asemenea, Biserica Creștină respinge atât actele sinucigașe, cât și pe cele de moarte asistată. Majoritatea statelor lumii protejează prin lege dreptul la viață și resping dreptul la moarte asistată sau eutanasiu.

Cuvantul *eutanasiu* provine din limba greacă – *euthanasie*¹ astfel, eu înseamnă bun și thanatos moarte: “moarte buna, moarte frumoasa, moarte ușoara” ; termen care a evoluat, în prezent semnificând actul de a suprima viața altei personae, la cererea acesteia, în scopul minimalizării suferințelor.

În literatura de specialitate, euthanasia a fost clasificata în funcție de mai multe criterii:

a) După modul și mijloacele de realizare: *eutanasiu activ și eutanasiu pasiv*

- eutanasiu activ se refera la moartea provocata (prin administrarea unei substante letale) altei persoane într-un mod direct pentru a o scuti de o suferinta inutila.
- eutanasiu pasiv se refera la o moarte naturala, “provocata” prin omisiune sau inactiune – prin renuntarea la utilizarea instrumentelor medicale care tin în viata persoana respectiva sau prin renuntarea subministrării de tratament medical și

¹ www.geocities.com/jesalgadom/eutanasiu_espanol1.html

medicamente pentru a se oferi pacientului o moarte “complet” naturala care nu contravene cu nimic legilor naturii

b) Dupa forma intentiei cu care este comisa, eutanasia poate fi: directa si indirecta

- eutanasia directa cauzeaza cu intentie directa, fara durere, moartea persoanei in cauza
- eutanasia indirecta moartea este cauzata cu intentie indirect, ca si efect secundar indubidabil al unei actiuni intreprinse pentru a indeparta durerea.

c) In functie de scopul urmarit, eutanasia directa poate fi: omor din mila si eugenetica

- omor din mila - daca moartea este provocata pentru a scuti pacientul de dureri sau de o deformare fizica, sau dintr-un alt motiv care trimite la compasiune
- eugenetica, economica, sociala – daca moartea este privita ca si mijloc de a elibera familia sau societatea de suportarea acestor vietii

d) In functie de consimtamantul bolnavului, eutanasia poate fi: voluntara, nonvoluntara sau involuntara

- eutanasia voluntara – cand, in deplinatatea facultatilor mintale, pacientul ia hotararea sa I se curme viata
- eutanasia nonvoluntara – in cazul persoanelor incapabile sa isi exprime vointa, o alta persoana decide ca viata pacientului nu mai merita traita. Aceasta actiune se realizeaza in lipsa oricarui semn ca pacientul si-ar dori acest lucru, poate chiar impotriva vointei sale, dar intotdeauna actionand in conformitate cu interesul pacinetului
- eutanasia involuntara – impotriva vointei (ex.: in cazul condamnatilor la moarte)

Scurt istoric

Filosofii greci s-au exprimat in favoarea acceptarii sinuciderii si suprimarii celor care deveneau o povara pentru cei din jur. In Spania antica, de exemplu, copiii handicapati erau lasati sa moara, lucru aprobat chiar de catre filosoful Platon¹. Cucerind Grecia, romanii au preluat moravurile grecilor; prin urmare, in Imperiul Roman a existat practica de a lasa sa moara nou-nascutii cu malformatii. Acest obicei a continuat pana in cea de-a doua jumatate a secolului al IV-lea, cand sub - influenta crestina – a fost interzis de catre Imparatul Valens. Se stie, deopotriva, ca in Roma antinca sinuciderea era considerate o moarte onorabila.

Crestinismul, cu viziunea sa privind, pe de o parte viata si sensul acesteia, iar pe de alta parte originea suferintei si a rostului acesteia, a adus modificari radical in ceea ce priveste respectul fata de viata omeneasca. Crestinismul respinge orice actiune sau omisiune prin care s-ar incerca suprimarea vietii cuiva si orice modalitate prin care cineva ar incerca sa isi ia viata.

Decizia de a muri este proprie, dar acest fapt implică anumite instituții ale statului, personal medical, persoane care vor fi pătașe la moartea asistată. Poate exista riscul ca

¹ Platon, *Republica III*, 906

persoanele care doresc eutanasia să fie influențate sau constrânse de către alte persoane: familie, prieteni, persoane apropiate sau chiar personal medical. Pentru a rezolva această problemă privind cererile de eutanasiere, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) își susține cu argumente solide poziția anti-eutanasiere. Temerea cu privire la dreptul la eutanasiere este aceea că, odată cu aprobarea temeiului legal, acest lucru va fi extrapolat și multe persoane suferinde sau aflate în faze terminale de boală își vor dori o moarte asistată.

Din punctul de vedere al medicinei, rolul cadrului medical este de a susține viața și nu de a o suprima. Imaginea medicului ar putea fi grav afectată, deoarece acesta trebuie privit ca un salvator al oamenilor și nu ca un călău. Mai apoi, nici erorile umane nu ar fi excluse în acest caz, medicina nefiind o știință 100% exactă, iar medicul, ca orice om, poate fi predispus greșelilor.

Societatea general-umana evolueaza fara a tine cont intotdeauna de valorile crestine promovate de catre Biserica. Asa se explica faptul ca, alaturi de punctul de vedere crestin cu privire la respectul fata de viata si de purtatorul acesteia, au existat si s-au dezvoltat si alte atitudini fata de viata umana, aparand o adevarata cultura a mortii. Se pare ca in anul 1779 Napoleon a ordonat eutanasierea soldatilor afectati de boli contagioase. Eutanasia a fost practicata si in Germania hitlerista, unde erau omorati copiii nou-nascuti cu neajunsuri fizice, bolnavii incurabili, invalizii si nui numai. In 1939, Adorlf Hitler a promulgat o lege care autoriza practicarea eugenesiei, la inceput numai in cazul nou-nascutilor afectati de deformatii si alte boli patologice grave, apoi si persoanele cu incapacitati fizice sau psihice si cele apartinand raselor "inferioare" (evrei, tigani, homosexuali).

Eutanasia privita din diverse perspective

Religia

Pentru crestini nu exista nicio urma de indoiala: eutanasia este inacceptabila, fiind vorba despre uciderea unei finite umane. Un crestin adevarat crede in Dumnezeu si in momentul mortii. Thomas D' Aquino a fost printre primii care au condamnat sinuciderea si implicit eutanasia motivand ca infrange dorinta naturala de a trai si dauneaza celorlalti. Viata in trup este viata persoanei, iar de viata persoanei umane nu poate nimeni dispune dupa bunul sau plac; persoana chiar in suferinta, are o valoare inestimabila. Iar, suferinta, cand nu este consecinta imediata sau indepartata a unor pacate, este o realitate ingaduita de Dumnezeu, stiut fiind ca "suferinta aduce rabdare si rabdarea incercare, iar incercarea, nadejde". De aceea a poruncit Dumnezeu "Sa nu ucizi¹!". In cazul in care sfarsitul biologic al unei persoane este iminent, nu avem dreptul sa ii grabim acest sfarsit prin eutanasiere. Iubirea de aproape nu consta in curmarea vietii cuiva din mila pentru a-l scapa de dureri, ci a-l ajuta sa suporte durerea pana in clipa cand se va preda lui Dumnezeu, moment care trebuie sa ramana rezultatul unui process natural. Datoria noastra si in special scopul medicilor este de a fi in slujba vietii pana la capatul acesteia; ori omul traieste chiar si atunci cand se afla in stadiul terminal al vietii. In cazul bolilor incurabile, Biserica recomanda folosirea tuturor mijloacelor in vederea usurarii durerii provocate de boala: in primul rand a celor de natura spiritual, intelegandu-se prin aceasta

¹ Biblia, Rom. 5, 3-4

administrarea Sfințelor Taina, consilierea duhovnicească, rugăciune și susținere morală, iar în al doilea rând, a mijloacelor de natură medicală, prin administrarea tratamentelor normale, prin asigurarea igienei corespunzătoare și a tratamentelor paliative. Moartea fizică este o realitate prin care trece orice ființă. Atunci când survine în viața omului, cu sau fără suferință, aceasta trebuie privită ca mijloc de unire cu Dumnezeu, ca moment solemn al trecerii noastre în Împărăția veșnică a lui Dumnezeu “unde nu este durere, nici întristare, nici suspin¹”.

Medicina

În toate Codurile Deontologice Medicale din istorie, se indică faptul că menirea medicului este de a vindeca și de a alina, și nicidecum de a provoca intenționat moartea pacientului. Jurământul lui Hipocrates spune: “Marea contribuție a lui Hipocrates, care a ghidat profesia medicală timp de două milenii, a fost aceea de a separa funcția de a trata, de a vindeca a medicului de funcția de a omori. Cu avortul, și poate și eutanasia, medicii își vor îndeplini din nou și funcția de calau.

Codul Internațional de Etică Medicală (Sidney 1968; Venetia 1983) și Declarația de la Geneva a ANM(1948) prevede, în același spirit: “Voi păstra un maxim respect față de viața umană, din momentul concepției²”. La Madrid, cu prilejul Adunării Mondiale a Medicilor s-a adoptat o declarație asupra eutanasiilor: “eutanasia, adică acțiunea intenționată de a pune capăt vieții unui pacient, la cererea proprie sau a familiei acestuia, este contrară eticii³.” Codul de Deontologie Medicală adoptat de Adunarea Generală Națională a Colegiului Medicilor din România, în art.23 și 24, secțiunea C “Atentarea la viața și integritatea fizică. Eutanasia.”, “interzice cu desăvârșire eutanasia”, indiferent de gravitatea și prognosticul bolii. Chiar dacă art.24 definește eutanasia ca și utilizarea unor substanțe sau mijloace apte de a provoca decesul, referindu-se, astfel, la eutanasia activă, este indubitabil că art.23 interzice orice fel de eutanasia provocată în mod deliberat, deci și eutanasia pasivă⁴.

Reglementarea eutanasiilor la nivel mondial

De-a lungul istoriei, eutanasia a fost obiectul unor dezbateri importante în toate societățile, provocând polemici puternice pe câmpul moralei, religiei, filosofiei și dreptului. Legislația relativă la acest subiect este la nivel mondial destul de redusă, în ciuda fenomenului pe care l-a starnit problema eutanasiilor; răspunsul oferit de către legile penale în vigoare privitor la caracterul și la punibilitatea eutanasiilor continuă să fie, în general, același ca și acum o sută de ani: un răspuns insuficient, vag și ambiguu.

Excepție de la regula interzicerii eutanasiilor o fac state europene precum: Belgia, Elveția și Olanda (a fost primul stat care a legalizat eutanasia, în aprilie 2001 cu 104 voturi pentru și 40 împotriva, dându-le pacienților în fază terminală dreptul de a solicita să li se pună capăt vieții prin intermediul unei injecții letale, medicii nemaintrând sub incidența legii penale pentru acordarea acestei morți din compasiune), care au aprobat Legea privind controlul eutanasiilor și

¹ Papa Ioan Paul al-II-lea, *Evangelium Vitae*, <http://www.vatican.va/edocs/ESL0080.HTM>

² <http://www.wma.net/s/policy/c8.htm>

³ <http://www.wma.net/s/policy/e13b.htm>

⁴Codul de deontologie medicală

al suicidului asistat. În unele țări, în care eutanasia este ilegală, au existat cazuri în care persoane tinere au cerut încetarea suferințelor în justiție. În Marea Britanie instanța a dat câștig de cauză unor părinți care doreau deconectarea de la aparate a fiului lor, grav rănit într-un accident în care o tribună s-a prăbușit peste el. Cu grave traume cerebrale, Anthony Bland a fost deconectat de la aparate în anul 1993, după 4 ani în care viața sa a depins de ele.

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a respins, în data de 27.04.2003, cu o majoritate covârșitoare (138 contra 26 voturi) proiectul care propunea nuanțarea poziției adoptate în 1999, net defavorabilă eutanasiilor. Mai mult, cu această ocazie a fost prezentat de către Comisia Juridică a Drepturilor Umane un raport care, fundamentându-se pe faptul că în țările în care a fost legalizată eutanasia, acest fenomen a scăpat de sub control, a propus reafirmarea poziției adoptate în 1999. McNamara amintește faptul că, în Olanda, în 2001, s-au înregistrat 900 de cazuri de eutanasia fără cererea expresă a pacienților; dezincriminarea eutanasiilor în Olanda nu a dus, așa cum se credea, la practicarea eutanasiilor “la lumina zilei” și conform legii, fiind comunicate autorităților doar 54% din totalul cazurilor; în plus se știe că se aplică eutanasia și copiilor cu toate că legea o permite numai pacienților care au peste 12 ani. Se pare că în Belgia se întâmplă același lucru. Absența reglementării nu încurajează practica ascunsă a eutanasiilor, în plus “experiența Olandei și a Belgiei întăresc argumentul cum că este imposibilă limitarea legală a eutanasiilor pentru a ne asigura că sunt eutanasiați numai cei care au formulat o cerere insistentă, voluntară și deliberată”.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a declarat că nu există “dreptul la moarte”, autonomie persoanei nefiind motiv întemeiat pentru a se renunța la protejarea vieții prin dezincriminarea cooperării la sinucidere, art.2 – “legea trebuie să protejeze dreptul tuturor la viață.”

Eutanasia în Dreptul Român

La fel ca și în alte sisteme de drept, problema tratată are la bază caracterul disponibil sau indisponibil asupra dreptului la viață, pentru că mai apoi să apară discuția privind întăietatea dreptului la libertate asupra dreptului la viață. În România, Codul Medicilor și Constituția interzic cu desăvârșire moartea asistată, eutanasia fiind o faptă care se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani. Cu toate acestea, au existat persoane care au solicitat eutanasia prin scrisori adresate președintelui. Un exemplu în acest sens a fost cazul lui Eugen Constantin, în vârstă de 28 ani, care suferea de ciroză, boală care îi provoca dureri inimaginabile și alte efecte secundare la fel de dureroase. Acesta și-a exprimat dorința de a beneficia de o moarte asistată printr-o scrisoare adresată președintelui României, Traian Băsescu la acea vreme, care l-a refuzat categoric.

Doctrina de drept constituțional consideră dreptul la viață unul absolut și indisponibil: “dreptul la viață este cel mai natural drept al omului¹”, fiind “cel dintâi și cel mai firesc ființei umane²” și totodată că viața este valoarea supremă, esențială sau fundamentală a ființei umane,

¹ Ion, Deleanu, *Drept constituțional și instituții politice*, edit Europa Nova, București 1996, pag 78

² I. Moraru Stănescu, *Drept constituțional și instituții politice*, edit. Luminalex, București 2001, pag. 200

izvorul sau sursa tuturor celorlalte drepturi fundamentale¹”. Constantin Bulai considera de asemenea ca viața ființei umane este o “valoare suprema în relațiile sociale a căror desfășurare normală nu poate fi concepută fără apărarea dreptului fundamental al omului la viață. Acest drept are caracter absolut.” Există în doctrina română și păreri contrare: Radu Chirita, după ce în introducerea articolului “Dreptul constituțional la viață și dreptul penal” admitea faptul că “dreptul primordial al oricărei persoane este acela de a exista”, și faptul că nu există un drept de a muri, în cuprinsul aceleiași lucrări afirma că dreptul la viață nu este unul absolut, argumentând cu existența unor atingeri licite ale acestuia.

Concluzii

Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și a medicinei” protejează ființa umană fără discriminare, fără a o vătăma în scopul biologiei și al medicinei. Convenția se referă la exprimarea consimțământului cu privire la fiecare intervenție medicală care nu pune în pericol viața individului.

În concluzie, nimeni și nimic nu poate lua dreptul la viață nimănui, nici măcar al propriei persoane. Deși medicina a evoluat mult în ultimele decenii, medicul nu poate prezice cu exactitate din punct de vedere medical cât mai are de trăit o persoană aflată în pragul morții. Eutanasia sau moartea asistată rămâne în continuare un subiect delicat, riscant, care contravine dreptului fundamental al omului și anume: Dreptul la viață.

REFERINȚE:

1. Alexandru Boroi, *Euthanasia – Concept, controverse și reglementare*, pag 80, 81 - Revista de drept penal nr. 2/1995
 2. Alexandru Boroi, *Infrațiuni contra vieții*, edit. All Beck, București 1999, pag 1, 2
 3. Biblia, Rom. 5, 3-4
 4. Codul de deontologie medicală
 5. Constantin, Bulai, Avram Filipas, Constantin Mitrache, *Instituții de drept penal*, edit. Trei, București 2001, pag 2808
- Constituția României
- Ion, Deleanu, *Drept constituțional și instituții politice*, edit Europa Nova, București 1996, pag 78
6. Nicolae Pavel, *Considerații teoretice referitoare la dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică*, Dreptul nr.5/2003, pag 38
 7. I. Moraru Stănescu, *Drept constituțional și instituții politice*, edit. Luminalex, București 2001.

¹ Nicolae Pavel, *Considerații teoretice referitoare la dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică*, Dreptul nr.5/2003, pag 38

8. 10. John Breck, *Darul sacru al vieții*, Patmos Cluj, 2001, p. 257
9. Platon, *Republica III*, 906
10. <http://es.wikipedia.org/wiki/Eutanasia>
11. <http://www.wma.net/s/policy/e13b.htm>
12. www.euthanasia.com/sp-book1.html
13. www.geocities.com/jesalgadom/eutanasia_espanol1.html

PSIHOLOGIA CRIMINALULUI ÎN SERIE

Bianca-Nela SPANACHE

Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice,

specializarea Drept, anul II

Coordonator: lect. univ. dr Adriana-Iuliana STANCU

Introducere

Viața omului dintotdeauna a fost în atenția societății în toate etapele parcurse de umanitate în dezvoltarea sa, bineînțeles, cu specificul fiecărei perioade istorice.

Totodată, viața este cea mai importantă “proprietate” pe care nu o putem obține prin bani sau bunuri și care se consumă treptat și nu poate fi înlocuită. Fiecare dintre noi ar trebui să prețuim viața în fiecare zi, atât pe a noastră cât și pe a celor din jur. În această lucrare am decis să abordez problematica criminalilor în serie, însă nu putem vorbi despre crime în serie fără a vorbi întâi despre infracțiunea de omor. Gradul de pericol pe care îl reprezintă omorul este deosebit de ridicat, punând în primejdie nu numai securitatea persoanei concrete ci implicit a întregii societăți. Pe parcursul ultimilor ani, caracterul omorurilor a înregistrat anumite modificări. Crima și criminalii sunt subiecte extrem de actuale, dat fiind faptul că în fiecare om există o tendință criminală, pe care unii o recunosc sau pe care alții încearcă să o ascundă. Mîntea criminalului și motivația acțiunilor acestuia a fascinat dintotdeauna auditoriul de toate vârstele și categoriile. Este vitală apropierea de psihologie în încercarea de a surprinde și înțelege comportamentul unui om, mai ales atunci când se dorește estimarea viitoarelor sale acțiuni. În cazul infractorilor importanța personalității lor constă atât în descoperirea motivului pentru care au săvârșit respectiva infracțiune, în preconizarea unor viitoare infracțiuni, cât și în individualizarea unei pedepse care să reeduce cât mai bine infractorul.

O bună înțelegere a motivelor pentru care oamenii comit infracțiuni ar putea conduce în timp la controlarea lor, și totodată la diminuarea numărului lor.

Definirea conceptului de „crimă în serie”

Noțiunea de „crimă” are mai multe înțelesuri, fapt ce generează uneori o totală confuzie, dar atunci când analizăm crima nu trebuie ignorat nici factorul uman care este inerent, respectiv criminalul. Din aceste considerente, o prezentare în detaliu a tuturor semnificațiilor noțiunii de crimă este utilă pentru înlăturarea oricăror confuzii posibile pe această temă.¹ În sens comun, prin crimă se desemnează, de regulă, o infracțiune intenționată împotriva vieții persoanei. În

¹ Cioclei V. (2007), *Manual de criminologie*, București, Editura C.H. Beck, p. 218.

sens penal, crima desemnează o infracțiune gravă, pentru care legiuitorul stabilește pedepse diferite și proceduri speciale, în raport cu celelalte infracțiuni.

De-a lungul timpului au fost dezvoltate mai multe definiții cu privire la criminalul în serie, în general cei careucid trei sau mai multe victime în timpul aceluiași eveniment se numesc “criminali în serie”. Definiția cea mai cuprinzătoare a criminalului în serie poate fi considerată cea a lui Egger(1984), profesor la Universitatea din Sangamon:”O crimă în serie se constituie atunci când unul sau mai mulți indivizi comit o a doua omucidere și/sau o altă crimă ulterior; este fără premeditare; survine într-un moment distinct și, aparent, nu are legătură cu omuciderea inițială, fiind, în general, comisă într-o zonă geografică diferită”¹ În anul 2005 “The National Center for the Analysis of Violent Crime” a găzduit un simpozion cu privire la investigarea crimelor în serie în cadrul căruia s-a adoptat o definiție a crimelor în serie valabilă acceptată la nivel internațional:”uciderea ilegală a două sau mai multe victime de către același/aceiași infractor(i), în evenimente separate și la momente diferite”²

Cum devine un om criminal în serie?

Răspunsul la această întrebare se află în dezvoltarea individului, de la naștere și până la maturitate. Cauzalitatea poate fi definită ca un proces complex, bazat pe factori biologici, sociali și de mediu. În plus, pe lângă aceștia indivizii au posibilitatea să aleagă dacă se angajează sau nu în anumite comportamente. E un lucru deja dovedit că neglierea și abuzul în copilărie contribuie la creșterea riscului de a dezvolta un comportament violent, la acestea putem adăuga abuzul de substanțe interzise și anumite traume fizice. Participanții la simpozionul FBI din 2005 au fost de acord că nu există o singură cauză identificabilă ce determină dezvoltarea unui criminal în serie, ci, mai degrabă, o multitudine de factori ce contribuie la acest efect final. Iar factorul cel mai important rămâne decizia personală a criminalului în serie, atunci când alege să comită faptele.³

Specificitatea crimelor în serie

Pentru a înțelege frecvența a crimelor în serie trebuie să observăm câteva caracteristici, având în vedere că ucigașul în serie are câteva trăsături aparte:

a) Crimele se repetă („în serie”), petrecându-se cu frecvență mai mare sau mai mică, adeseori crescând ca număr, după o perioadă de timp ce poate însemna chiar ani de zile; ele continuă până când asasinul este prins, sau până când moare ori, la rândul său, este ucis.⁴ Definiția de mai sus reprezintă tiparul fundamental al asasinului în serie. Este evident că nu există vreun număr predeterminat de victime de la care asasinul devine criminal în „serie” și nici vreo frecvență stabilită a acestei activități macabre căreia i se aplică termenul de mai sus.

b) La fel ca în cazul omuciderilor „normale”, crimele tind să se petreacă în relație de unu-la-unu⁵. Convențional, criminologia clasifică acest gen de omoruri în două categorii: *crima*

¹ Adriana Oprea-Popescu (2014), *Criminali în serie din România*, Editura Mystery&Thriller, vol I, .p.7

² Adriana Oprea-Popescu, *Criminali în serie din România*, op.cit.p.9

³ Ibidem .p.11

⁴ Lane B., Gregg W.(1996), *Enciclopedia ucigașilor în serie*, București, Editura RAO, p.15

⁵ Ibidem.p.16

pasională, comisă într-un moment de furie intensă sau de frustrare; *crima înfăptuită „cu sânge rece”*, care se distinge printr-o premeditare atentă, motivată adeseori de speranța unui câștig personal.

c) Nu există – sau e foarte redusă – o conexiune între ucigași și victimă, persoanele implicate având foarte rar relații directe de rudenie.¹ Acest atribut al criminalilor în serie este, într-un sens, un fenomen de dată recentă: există victime care au fost alese tocmai pentru că aparțin familiei asasinului, așa cum se întâmplă în cazul crimelor premeditate care urmăresc un câștig financiar.

d) Cu toate că ar putea exista un „tipar”, sau un anume „tratament administrat victimei”, crimele individuale din cadrul unei serii dezvăluie rareori un motiv rațional sau clar definit.²

Trăsăturile psihologice specifice criminalului în serie

Studiindu-se diferite categorii de criminali în serie, sub aspectul particularităților psihologice, s-a reușit să se stabilească anumite caracteristici comune.³

Instabilitatea emotiv-acțională

Din cauza experienței negative, a educației deficitare primite în familie, a deprinderilor și practicilor antisociale însușite, criminalul în serie este un individ instabil din punct de vedere emotiv-acțional, un element care în reacțiile sale trădează discontinuitatea, salturi nemotivate de la o extremă la alta, inconstanță în reacții față de stimuli. Această instabilitate este o trăsătură esențială a personalității dizarmonic structurată, o latură unde traumatizarea personalității se evidențiază mai bine decât pe planul componentei cognitive.

Inadaptarea socială

Orice criminal în serie este un inadaptat din punct de vedere social. Anamnezele făcute criminalilor arată că, în majoritatea cazurilor, aceștia provin din familii dezorganizate unde nu există condiții, priceperea sau preocuparea necesare educării copiilor. Acolo unde nivelul socio-cultural al părinților nu este suficient de ridicat, unde nu se dă atenția cuvenită normelor regimului zilnic, se pun implicit bazele unei inadaptări sociale. Atitudinile antisociale care rezultă din influența necorespunzătoare a mediului duc la înrădăcinarea unor deprinderi negative care, în diferite ocazii nefavorabile, pot fi actualizate, conducând la devianță și apoi la crimă. Acțiunea infracțională reprezintă, etiologic, un simptom de inadaptare, iar comportamentul este o reacție atipică.⁴

3.3 Sensibilitatea deosebită

Anumiți excitanți din mediul ambiant exercită asupra lor o stimulare spre acțiune cu mult mai mare ca asupra omului obișnuit, ceea ce conferă un caracter atipic reacțiilor acestora. Pe criminalul în serie îl caracterizează lipsa unui sistem de inhibiții, elaborat pe linie socială. Atingerea intereselor personale, indiferent de consecințe, duce la mobilizarea excesivă a resurselor fizice și psihice.

¹ Ibidem, p.21

² Ibidem, p.26

³ Butoi I., Butoi T. (2004), *Psihologie judiciară*, București, Editura Fundației România de Măine, p.53

⁴ Butoi I., Butoi T., *Psihologie judiciară*, op.cit., p.54

3.4 Duplicitatea comportamentului

Conștient de caracterul socialmente distructiv al actului infracțional, criminalul în serie lucrează în taină, observă, plănuiește și execută totul ferit de ochii oamenilor, în general, și ai autorităților, în special. Reprezentând o dominantă puternică a personalității, duplicitatea infractorului este a doua lui natură, care nu se maschează numai în perioada în care comite fapta infracțională, ci tot timpul. El joacă rolul omului corect, cinstit, al omului cu preocupări de o altă natură decât cele ale „specialității” infracționale. Acest „joc” artificial îi denaturează actele și faptele cotidiene, făcându-l ușor depistabil pentru un bun observator. Necesitatea tăinuirii, a „vieții duble”, îi formează criminalului deprinderi care îl izolează tot mai mult de societate, de aspectul normal al vieții.

3.5 Imaturitatea emoțională și afectivă

Imaturitatea emoțională constă în incapacitatea criminalului în serie de a prevedea pe termen lung consecințele acțiunii sale antisociale. Există ipoteza că acesta este strict limitat la prezent, acordând o mică importanță viitorului. Cea afectivă constă în decalajul persistent între procesele cognitive și afective, în favoarea celor din urmă. Din cauza dezechilibrului psiho-afectiv, imaturitatea afectivă duce la o rigiditate psihică, la reacții disproporționate, predominând principiul plăcerii în raport cu cel al realității. Imaturul afectiv recurge la comportamente infantile (accese de plâns, crize etc.) pentru obținerea unor plăceri imediate, minore și uneori ne semnificative. Imaturitatea afectivă asociată cu imaturitatea intelectuală predispune criminalul în serie la manifestări și comportamente antisociale cu urmări deosebit de grave.¹

Complexul de inferioritate

Este o stare pe care criminalul în serie o resimte ca un sentiment de insuficiență, de incapacitate personală. Complexul de inferioritate apare în urma unor deficiențe, infirmități reale sau imaginare fiind potențate și de către disprețul, dezaprobarea tacită sau experimentată a celorlalți. La majoritatea criminalilor în serie există un nucleu al personalității ale cărui elemente componente sunt: *egocentrismul, labilitatea, agresivitatea și indiferența afectivă.*²

Categorii de criminali în serie

În funcție de motivațiile pentru careucid, Holmes & Holmes (1996) au clasificat criminalii în serie în patru tipuri: vizionarii, misionarii, hedoniștii și căutătorii de putere:³

Vizionarii

Această categorie include criminalii care acționează ca răspuns la unele “voci” sau alter ego-uri și unde “instrucțiunile” primite servesc la justificarea și legitimarea actului crimei. De exemplu, convingerea lui Herbert Mullin – ratificată de voci și de ceea ce el denumea “mesaje telepatice” – era că, prin vărsare de sânge, el și numai el putea evita un seism catastrofal care ar fi distrus California. Din cauza naturii psihopatice a comportamentului vizionarului, el ar

¹ Bogdan T. (1973), *Probleme de psihologie judiciară*, București, Editura Științifică, București, p.77

² Pinatel J., *Agresivité et personnalité criminelle*, R.S.C./D.P.C. nr. 1, 1960, p.35

³ Adriana Oprea-Popescu, *Criminali în serie din România*, op.cit.p13

aparține unei categorii mai ușor de indentificat printre concetățenii comparativ sănătoși la minte.

Misionarii

E vorba de ucigașii care “curăță”, care acceptă o responsabilitate autoimpusă de a îmbunătăți calitatea vieții și de a descotorosi societatea de “elementele sale indezirabile”. Victimele “vizionarilor” pot avea aproape orice ocupație, orice religie și orice credință politică, deși în cele mai multe cazuri, grupurile țintă sunt alese pentru că ele constituie obiectul condamnării societății – practicantele prostituției, homosexualii și minoritățile rasiale. De exemplu, Billy Glaze, un nord american cu sânge de indian în vine, credea că toate femeile indiene trebuie violate și ucise.

Hedoniștii

Constituie o categorie complexă, care include genul de ucigași pentru care, în sens larg, “plăcerea” este răsplata asasinatului. Se cunosc trei subgrupuri ale acestei categorii cei careucid din voluptate ;Ucigașii din emoție si ucigașii pentru câștig.

Căutătorii de putere

O complicație comună persoanelor cu un nivel slab al respectului de sine este dorința de a deține controlul asupra vieții și morții altora într-un asemenea grad, încât se ajunge ca aceasta să servească drept mobil intrinsec al crimei. Adesea e dificil ca ucigașii pentru putere să fie deosebiți de grupul mai larg al ucigașilor din voluptate, pentru care dominația este, deasemenea, un motiv puternic. Impulsul de a ucide este condus de nevoia pentru satisfactia sexuala si dominatia completa a victimelor lor. Explicațiile biologice și psihologice presupun că comportamentul criminal rezultă din punerea în evidență a stărilor mentale și psihologice care diferențiază criminalii de noncriminali. Unii criminaliucid doar pentru bucuria de a-si vedea victimele tremurand si implorand mila.

Mituri despre criminali în serie

“Toți criminalii în serie sunt bărbați albi”

Contrar credinței populare, nu doar bărbații, ci și femeile sunt capabile de asemenea atrocități, ele fiind vizionare sau misionare,ucid din lăcomie sau în parteneriat cu un alt bărbat, formând echipe de criminali în serie. Criminalii în serie nu sunt toți caucazieni, ci provin din toate grupurile rasiale. La nivel mondial, există criminali în serie albi, afro-americani, hispanici și asiatici.¹

“Criminalul în serie nu se poate opri din ucis”

Conform acestei teorii, o dată ce încep săucidă, criminalii în serie nu se mai pot opri, de bunăvoie. Totuși, există unii criminali în serie care au întrerupt definitiv seria omorurilor,

¹ Adriana Oprea-Popescu, *Criminali în serie din România*, op.cit.p23

înainte de a fi prinși. În aceste cazuri, au existat evenimente sau circumstanțe în viața lor, care i-au împiedicat să continue “vânătoarea” victimelor.¹

“Toți criminalii în serie sunt nebuni sau genii rele”

Cei mai mulți cred că un om care ucide este, cu siguranță, fie nebun, fie un geniu al răului, extrem de abil și de inteligent. Criminalii în serie suferă de o varietate de tulburări de personalitate, însă cei mai mulți dintre ei au discernământ în momentul comiterii crimelor. Eric W.Hickey susține că doar un procent de 2%-4% sunt nebuni, din punct de vedere legal. Pe de altă parte, mass-media hiperbolizează portretele criminalilor în serie, transformându-i în “genii”. În realitate, inteligența criminalilor în serie variază, de la nivelul mediu în sus.²

Analiza scurtă a doi dintre cei mai cunoscuți criminali în serie

Fără doar și poate de-a lungul timpului s-au consacrat multiple cazuri de crime în serie, însă numai unele au rămas consemnate în istoria vremii, altele având autori încă necunoscuți sau altele fiind uitate .

Grigore Uruc-criminal masculin de tip dezorganizat

Grigore Uruc este unul dintre criminalii incluși în Enciclopedia criminalilor în serie și în topul criminalilor în serie români, deși majoritatea ar fi optat pentru analizarea cazului Rîmaru ,eu am optat pentru alt caz care merită cunoscut. Deși,din păcate nu există prea multe informații despre Grigore Uruc, el nu putea lipsi din enciclopedia criminalilor în serie, datorită numărului de victime și a violenței excesive. Crimele comise de Uruc sunt psihotice, iar specialiștii spun că acest tip de omor este motivat, în primul rând, de un set de credințe delirante paranoide care îl preocupă pe individ și precipită “motivația” de a ucide. Cel mai probabil, delirul lui Uruc era unul mistic, el declarând anchetatorilor că “de Anul Nou îmi venea așa, să văd sânge de om. Luam trenul de Buzău la ora 2:00 și mă potoleam curățând orașul de copii fără niciun Dumnezeu”³ Uruc își alegea victimele din rândul copiilor străzii, o categorie extrem de vulnerabilă și ușor de ademenit, aceștia aveau între 13-14 ani ,fiind atât băieți cât și fete. Singura lui plăcere era să ucidă, multiplele leziuni produse victimelor post-mortem demonstrează sadismul lui. Psihologul Duncan Cartwright în cartea “Minți criminale” afirmă că “în actele violente de un sadism șocant există indicii că infractorul a fost supus unei umiliri și cruzimi severe în copilărie”. Despre Uruc nu știm decât că era un țaran din zona Buzăului și că a fost prins la trei ani după prima crimă,din cauza lipsei de probe și a incapacității anchetatorilor de a “citi” de la început,în modul de operare, profilul criminalului. Prima victima a fost Cerasela, pe 2 ianuarie 1985, într-un subsol de la o centrală termică din Buzău, a fost descoperit cadavrul minorei de 14 ani, Cerasela Dimineț, o cunoscută cerșetoare din gara orașului. Trupul acesteia fusese străpuns de mai multe lovituri de cuțit, legiștii concluzionând că fata murise din prima lovitură, profundă, dată de criminal în gât. A doua victima a fost Ionuț, la 1 ianuarie 1986 ,în parcul Școlii Generale nr.4 Buzău, a fost găsit cadavrul aproape ciopârțit al unui copil al străzii,

¹ Ibidem,p.24

² Ibidem,p.24

³ Adriana Oprea-Popescu,*Criminali în serie din România*,op.cit.p217-221

Ionuț Timișan în vârstă de 13 ani. Micuțul fusese omorât tot cu cuțitul, dar trupul sau intrase ulterior în colții câinilor care-l segmentaseră. Cu greu s-a putut constata că Ionuț murise străpuns de același cuțit ca și Cerasela în urmă cu un an. Criminaliștii au căzut de acord că e vorba despre un criminal care omoară doar de Revelion și doar copii lipsiți de orice apărare. Însuși Ceaușescu aflase de psihopatul buzoian care omora pentru a se distra, însă în realitate, criminalul era un psihotic care omora sub impulsul puternicelor fantasme pe care le avea. Ceea ce așteptau polițiștii buzoieni, s-a întâmplat după Revelionul din 1987: a fost găsit un alt copil omorât cu cuțitul, a treia victima, Mircea Gruiu (14 ani). Acestuia i se tăiase gâtul și fusese împuns în abdomen de 23 de ori. Pe 1 ianuarie 1988, în centrul orașului, a fost remarcat un cetățean cu un comportament agitat, puțin după ora 3:00 a dimineții, era vorba despre Uruc, care comisese ultima crimă. O patrula de poliție l-a identificat și a descoperit asupra lui un cuțit plin de sânge, iar la câțiva metri distanță, după niște tufe, agoniza al patrulea copil al străzii ucis, Tudorița Chivu, de 13 ani cu gâtul tăiat. Din ordinul lui Ceaușescu, deși medicii au considerat că omul e nebun, Uruc a fost găsit responsabil pentru faptele sale și condamnat la moarte. A fost executat la 11 iunie 1988, fiind penultima condamnare la moarte și executare în Epoca de Aur.

Vera Renczi- cel mai crud criminal în serie feminin

Din analiza criminalilor în serie nu poate lipsi Vera Renczi, femeia care, fără doar și poate, la nivel internațional este cea mai cunoscută criminală în serie. Aceasta a fost o criminală de naționalitate ungară, care a otrăvit 35 de oameni în perioada anilor 1920-1930, inclusiv pe soții și fiul ei. Aceasta avea ca motivație gelozia și dorința de a rămâne ultima femeie din viața bărbaților. Fiind geloasă patologic, suspiciunea a fost declanșatorul primei ucideri. Modul său de operare avea ca instrument al crimei otrava, iar profilul geografic era constant, victimele fiind atrase în conacul acesteia. Imaturitatea emoțională era evidentă de la vârste fragede, aceasta compensând absența tatălui prin sexualitate excesivă. Neavând încredere, orice bărbat, era pentru ea un potențial pericol. La o vârstă fragedă, Vera își pierde mama și datorită faptului că tatăl era ocupat cu dese călătorii, se mută la Berkerekul, unde o înscrie la școală de fete. Probabil din lipsa tatălui, i se dezvoltă nevoia unei prezente protectoare masculine și astfel începe seria de aventuri amoroase în care sunt implicați elevi, studenți dar și bărbați căsătoriți. Tânăra își uită moravurile după ce îl cunoaște pe Karl Schick, un influent bancher, datorită meseriei acesta avea multiple călătorii care îi stârneau Verei ideea unei infidelități, acest lucru determinând apariția ideii infracționale. Începe să ucidă la maturitate, este inteligentă, manipuloare și extrem de organizată. Se descotorosește de soți sau amanți omorându-i, reprezentând cea mai atentă și meticuloasă categorie de asasină în serie. Aceasta se încadrează în tipul hedonist al criminalilor în serie, obținând satisfacție pe baza afectului. Prietenii ei susțineau că în momentul în care nu mai era centrul atenției în viața bărbaților renunța. Stima de sine era la un nivel minim, lucru care a făcut-o să devină periculoasă pe măsură ce a înaintat în vârstă. În prima sa căsătorie, și-a suspectat soțul în mod patologic, fiind lăsată zilnic acasă cu singurul copil. Pentru a împiedica să fie înșelată, a condimentat vinul soțului cu arsenic, acest lucru aducând moartea acestuia. Vera Renczi își alegea victimele cu minuțiozitate, dar ajungând la rutină începuse să nu mai țină cont atât de mult de detalii. Așadar, Vera l-a ales ca amant pe bancherul sârb Milorad. Fiindcă lipsea mult de acasă, soția acestuia cere ajutorul autorităților

care descind la reședința Verei. Surprizele apar cu prima replică a acesteia :”Știam că veți veni să mă vizitați, domnilor”, recunoaște relația cu bărbatul ,însă afirma că s-a despărțit de acesta datorită faptului că era căsătorit și crede că acesta s-a sinucis. Nemulțumită, soția lui Milorad pornește singură o anchetă și descoperă în hainele acestuia un bilet de dragoste de la Vera și află despre dispariția tuturor celorlalți bărbați din viața acesteia, fiind suspicioasă apelează iar la autorități. Acestea descind din nou în conacul Verei și fiind pusă în față faptului împlinit, Vera se prăbușește strigând isteric :”Nu sunt o criminală”, deși nimeni nu pronunțase o așa acuzație. În urma percheziționării conacului, în subsol se descoperă 35 de sicrie de zinc așezate în cerc, în ele fiind absolut toți bărbații din viața Verei, inclusiv copilul, toți fuseseră otrăviți cu arsenic. Ea recunoaște că adesea se reculegea vorbind cu victimele celor uciși, ritual care a durat mai mult de 15 ani. Condamnată inițial la moarte, femeia a beneficiat de clemența legii iugoslave care nu permitea execuția femeilor, fiind transferată într-o închisoare. Aici starea ei s-a agravat și fiind considerată schizofrenică, datorită faptului că se credea înconjurată de cei pe care îi ucisese cărora le vorbea permanent, a fost transferată la un ospiciu unde și-a găsit sfârșitul. Așadar, Vera, numită Văduva-Neagră, a fost una dintre cele mai renumite criminale ale istoriei datorită răbdării, minutiozității, frumuseții și numărului de victime.

Concluzii

Indiferent dacă este bărbat sau femeie, criminalul în serie simte o mare plăcere în exercitarea puterii și a controlului asupra victimei, incluzând puterea vieții și a morții. Omuciderile unui criminal în serie au tendința să crească pe măsură ce trece timpul. Apare evident faptul că ei trebuie să ucidă mult mai des pentru a-și satisface plăcerea pe care o obțin săvârșind acest act. Concluzionând, se poate afirma că asasinul în serie este cel mai odios și cel mai nociv infractor. Acesta manifestă irascibilitate, impulsivitate și agresivitate crescută. Este egocentric, dominator, având o capacitate de raționalizare scăzută, instabil și superficial în contactul afectiv, ceea ce îl face să se angajeze în situații conflictuale, reacționând violent. Comiterea infracțiunilor devine posibilă datorită intrării criminalului în serie într-un mediu care oferă situații conflictuale de la care el nu știe sau nu poate să se sustragă. În cele mai multe dintre cazuri, criminalii în serie au discernământ, iar intenția lor este de a ucide. Cu foarte puține excepții (care scapă astfel de rigorile legii), nu sunt bolnavi psihic în sensul în care o anumită afecțiune i-ar face să nu mai distingă între bine și rău. În schimb sunt fascinați de moarte și doresc să se afle în apropierea ei, în timp ce oamenii normali doresc să se distanțeze. Au tendința patologică de a atinge, de a avea o relație cu un mort, iubesc sau urăsc corpul victimei, după caz, dar întotdeauna sfârșesc prin a-l lăsa fără viață, fiindcă doar așa își pot împlini nevoia de a manipula un cadavru. Așa cum se poate observa din toate cele menționate mai sus, criminalul în serie este o persoană complexă și fascinantă ,însă extrem de greu de înțeles și despre care încă de la primul caz din istorie și până în prezent s-au adunat extrem de multe date. Fără a face distincție de sex, rasă, sau determinare, criminalii în serie au fascinat și vor fascina întotdeauna mintea umană pentru că psihologia și mintea lor este greu de descifrat, deși unii consideră că au descifrat-o cu siguranță sunt lucruri care au rămas nedescoperite încă, și pe care doar criminalii le cunosc.

REFERINȚE:

1. Cioclei V., *Manual de criminologie*, Editura C.H. Beck, București, 2007
2. Adriana Oprea-Popescu. *Criminali în serie din România*, Editura Mystery&Thriller, vol I, 2014
3. Lane B., Gregg W., *Enciclopedia ucigașilor în serie*, Editura RAO, București, 1996
4. Butoi I., Butoi T., *Psihologie judiciară*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2004
5. Bogdan T., *Probleme de psihologie judiciară*, Editura Științifică, București, 1973
6. Pinatel J., *Agressivité et personnalité criminelle*, R.S.C./D.P.C. nr. 1, 1960

CONSECINȚELE JURIDICE ALE TRECERII TIMPULUI ÎN MATERIA DREPTULUI CIVIL

Cătălina DOBRA

Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice,

specializarea Drept, anul II

Coordonator: Mirela Paula COSTACHE

Rezumat: *Sub impactul acestui adevăr reliefat și de mulți alți filosofi și oameni de cultură, se ilustrează foarte clar ideea potrivit căreia timpul care trece peste om este implacabil și, odată pierdut, nu poate fi regăsit. Asemenea altor domenii ale vieții, timpul produce efecte și în materia dreptului civil, deși în acest caz ele sunt diferite. În acest domeniu timpul poate fi considerat flexibil, producând efecte care nu curg doar într-un singur sens, el fiind fie creator de drepturi, fie ducând la stingerea unor asemenea drepturi. Având în vedere aceste aspecte, mi-am propus ca în lucrarea de față să răspund la întrebările: Cum curge timpul în dreptul civil? Acest lucru ne afectează în sens pozitiv sau negativ? Când ne este timpul prieten și când dușman? Pentru a răspunde la aceste întrebări am abordat noțiunea de timp din 3 perspective: ca mijloc de dobândire a unor drepturi; ca modalitate prin care se pierd anumite drepturi; ca și linie de demarcație între trecut și viitor. Tema este generoasă, iar pentru a răspunde întrebărilor propuse e suficient să avem în vedere cele două tipuri de prescripție: extinctivă și achizitivă (uzucapiunea) și consecințele pe care acestea le produc asupra drepturilor patrimoniale și nepatrimoniale ce revin subiectelor de drept.*

Cuvinte-cheie: *timp, termen, persoană fizică, prescripție, drept subiectiv*

Introducere

„You may delay, but time will not, and lost time is never found again”

Benjamin Franklin

Sub impactul acestui adevăr reliefat și de mulți alți filosofi și oameni de cultură, se ilustrează foarte clar ideea potrivit căreia timpul care trece peste om este implacabil și, odată pierdut, nu poate fi regăsit. Asemenea altor domenii ale vieții, timpul produce efecte și în materia dreptului civil, deși în acest caz ele sunt diferite. În acest domeniu timpul poate fi considerat flexibil, producând efecte care nu curg doar într-un singur sens, el fiind fie creator de drepturi, fie ducând la stingerea unor asemenea drepturi. Având în vedere aceste aspecte, mi-am propus ca în lucrarea de față să răspund la întrebările: Cum curge timpul în dreptul civil? Acest lucru ne afectează în sens pozitiv sau negativ? Când ne este timpul prieten și când dușman? Pentru a răspunde la aceste întrebări am abordat noțiunea de timp din 3 perspective: ca mijloc de dobândire a unor drepturi; ca modalitate prin care se pierd anumite drepturi; ca și linie de demarcație între trecut și viitor. Tema este generoasă, iar pentru a răspunde întrebărilor

propușe e suficient să avem în vedere cele două tipuri de prescripție: extintivă și achizitivă (uzucapiunea) și consecințele pe care acestea le produc asupra drepturilor patrimoniale și nepatrimoniale ce revin subiectelor de drept.

Înainte de a vedea în ce mod afectează cele două tipuri de prescripție drepturile ce aparțin subiectelor de drept, e necesar să vedem prin ce se caracterizează acestea.

Astfel, dacă avem în vedere prescripția extintivă, prevăzută de art. 2500 alin. 1 C.civ., putem afirma că aceasta este sancțiunea care constă în stingerea, în condițiile stabilite de lege, a dreptului material la acțiune neexercitat în termen; sancțiune îndreptată împotriva pasivității titularului dreptului subiectiv civil, care în condițiile legii, nu va mai avea posibilitatea de a obține protecția judiciară a acesteia prin exercitarea dreptului material la acțiune (Boroi & Angheliescu, 2012, p. 291).

Prin intermediul acestei prescripții se stinge dreptul la acțiune în sens material. Ea nu operează de drept, prin simpla împlinire a termenului și nici din oficiu, ci numai la cererea persoanei interesate. După împlinirea termenului de prescripție, dreptul subiectiv civil și obligația civilă corelativă supraviețuiesc.

Referitor la uzucapiune, aceasta este un mod de dobândire a proprietății sau a altor drepturi reale cu privire la un lucru, prin posedarea neîntreruptă a lucrului respectiv în tot timpul fixat de lege. Este unul dintre cele mai importante efecte ale posesiei atunci când aceasta se prelungește în timp (Bîrsan, 2017, p. 384).

Efectul uzucapiunii este retroactiv, în sensul că uzucapantul va fi considerat proprietar nu din momentul împlinirii termenului, ci chiar din ziua în care a început posesia.

Ambele tipuri de prescripție sunt sancțiuni de drept civil pentru titularii de drepturi subiective civile inactivi.

Prin prescripție se înțelege un mod prin care se dobândește sau se stinge un drept prin scurgerea unui anumit interval de timp, în condițiile legii (Ungureanu & Munteanu, 2013, p. 340). În acest sens dacă prescripția achizitivă are ca efect dobândirea unor drepturi, prescripția extintivă are ca efect încetarea posibilității de a obține realizarea prin constrângere a unor drepturi. Prescripția extintivă stinge dreptul la acțiune în sens material; uzucapiunea conduce la dobândirea unui drept real principal (Boroi & Angheliescu, 2012, p. 292).

Potrivit art. 2551-2556 C.civ. ambele beneficiază de reguli comune privind calculul termenului. Termenele de prescripție extintivă sunt mai scurte și mai numeroase; cele ale uzucapiunii sunt mai lungi și în număr restrâns. Atât prescripția extintivă cât și uzucapiunea au reguli proprii referitoare la momentul de la care începe să curgă termenul. Repunerea în termen se aplică numai prescripției extintive. Prescripția achizitivă se bazează pe posesie, pe când cea extintivă pe inacțiunea creditorului (Ungureanu & Munteanu, 2013, p. 342).

Consecințe juridice ale trecerii timpului asupra drepturilor nepatrimoniale

În ceea ce privește drepturile nepatrimoniale, trecerea timpului nu afectează exercitarea acestora. Regula este aceea potrivit căreia protecția drepturilor nepatrimoniale, pe calea acțiunii în justiție nu este prescriptibilă, adică nu este limitată în timp, ea putându-se obține oricând.

Acest principiu este consacrat în art. 2502 alin. 2 pct. 1 C.civ., el fiind justificat de caracterul perpetuu al drepturilor nepatrimoniale și prin faptul că aceste drepturi sunt inseparabile de persoana fizică sau juridică (Boroi & Angheliescu, 2012, p. 301).

Un exemplu elocvent de astfel de acțiune imprescriptibilă este cea în tăgada paternității introdusă de către pretinsul tată biologic al copilului. Astfel potrivit art. 432 alin. 1 C.civ. „*Acțiunea în tăgada paternității introdusă de către cel care se pretinde tată biologic poate fi admisă numai dacă acesta face dovada paternității sale față de copil*”; alin. 2 al aceluiași articol precizează că dreptul la acțiune nu se prescrie în timpul vieții tatălui biologic. Prin urmare dacă cineva se află în situația prezentată se află într-un mare pericol, deoarece tatăl biologic poate oricând să-și ceară drepturile.

Sunt însă admise și excepții, de la principiul imprescriptibilității drepturilor nepatrimoniale, pentru care trebuie să existe dispoziție legală expresă. Spre exemplu: acțiunea în tăgada paternității intentată de către soțul mamei, reglementată de art. 430 C.civ., potrivit căreia aceasta se prescrie în termenul general de 3 ani.

Capacitatea civilă a persoanei fizice

În cazul persoanei fizice, trecerea timpului îi conferă acesteia anumite drepturi. Potrivit art. 28 alin.1 C.civ., *capacitatea civilă este recunoscută tuturor persoanelor*, adică este recunoscută calitatea de subiect de drept civil tuturor persoanelor fizice.

În acest sens trebuie avută în vedere capacitatea civilă a persoanei fizice, adică acea calitate a persoanei fizice de a fi subiect de drept civil. Ea este o componentă a capacității juridice, în structura sa intrând două elemente: capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu.

Capacitatea de folosință

Prin capacitate de folosință se înțelege aptitudinea (generală și abstractă) a unei persoane de a avea drepturi și obligații civile (art. 34. C.civ.).

Orice persoană fizică are capacitate de folosință. Lipsa acesteia ar echivala cu lipsa calității de subiect de drept civil, fapt pentru care art. 29 alin. 1 C.civ. dispune că nicio persoană fizică nu poate fi lipsită de capacitatea de folosință și că îngrădirea acesteia poate avea loc numai în cazurile și în condițiile expres prevăzute de lege. Alin. 2 al aceluiași articol prevede că persoana fizică nu poate renunța nici total, nici parțial la capacitatea sa de folosință sau de exercițiu (Boroi & Angheliescu, 2012, p. 103).

Potrivit art. 35 C.civ. începutul capacității de folosință este marcat de momentul nașterii persoanei. De la această regulă există și o excepție, prevăzută de art. 36 C.civ. și care dispune că *drepturile copilului sunt recunoscute de la concepțiune, însă numai dacă el se naște viu*. Prin urmare, aptitudinea persoanei fizice de a avea toate drepturile și obligațiile civile, cu excepția celor oprite de lege, formează conținutul capacității de folosință. Aceasta încetează odată cu moartea persoanei fizice (Boroi & Angheliescu, 2012, p. 104).

Capacitatea de exercițiu

În materia capacității de exercițiu, trecerea timpului este direct legată de dobândirea de către persoana titulară, a unui drept subiectiv, a unei anumite vârste de la care poate întreprinde anumite acțiuni.

Astfel art. 37 C.civ. definește capacitatea de exercițiu ca fiind *aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile*.

Capacitatea de a încheia acte juridice civile este aptitudinea subiectelor de drept civil de a deveni titulare de drepturi și obligații civile prin încheierea actelor juridice civile. Această capacitate este o condiție de fond, esențială, de validitate și generală a actului juridic civil. Capacitatea de a încheia acte juridice civile este o parte a capacității civile, având în structura sa o parte din capacitatea de folosință a persoanei fizice sau juridice, precum și capacitatea de exercițiu a acesteia (Boroi & Angheliescu, 2012, p. 138).

Dacă orice persoană are capacitate de folosință, nu același lucru se poate spune și despre capacitatea de exercițiu, aceasta nefiind aplicabilă tuturor persoanelor. Ținând cont de acest aspect, avem în vedere 3 categorii de persoane fizice: persoane cu capacitate de exercițiu deplină, restrânsă și lipsite de capacitate de exercițiu.

Capacitatea de exercițiu deplină se dobândește la împlinirea vârstei de 18 ani (art. 38 C.civ.), exceptând cazul în care persoana este pusă sub interdicție.

Potrivit art. 39 alin. 1 C.civ., persoanele care se căsătoresc înainte de a împlini vârsta de 18 ani, dobândesc prin căsătorie, capacitate deplină de exercițiu. De asemenea, *pentru motive temeinice, instanța de tutelă poate recunoaște minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exercițiu* (art. 40 C.civ.).

Capacitatea deplină de exercițiu încetează în anumite situații cum ar fi: odată cu încetarea capacității de folosință; prin punerea sub interdicție judecătorească; față de minorul de rea-credință, prin anularea căsătoriei, mai înainte ca persoana să împlinească 18 ani – în această situație este vorba despre o încetare temporară a capacității depline de exercițiu, persoana respectivă revenind la capacitatea restrânsă de exercițiu, însă numai până la împlinirea vârstei de 18 ani, atunci când dobândește din nou capacitate deplină de exercițiu sau până la o nouă căsătorie înainte de această dată (Boroi & Angheliescu, 2012, p. 105).

Potrivit art. 41 alin. 1 C.civ. capacitatea de exercițiu restrânsă aparține minorului cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani. În acest interval de timp, minorul participă personal la încheierea actelor juridice, însă face acest lucru cu încuviințarea prealabilă a ocrotitorului legal (părintele, tutorele sau curatorul), în unele cazuri fiind necesară și încuviințarea instanței de tutelă (Boroi & Angheliescu, 2012, p. 291). Spre exemplu dacă minorul a împlinit vârsta de 14 ani cererea de schimbare a numelui pe cale administrativă se întocmește de către părinții acestuia sau de către tutore însă trebuie semnată și de minor.

Printre actele pe care minorul cu capacitate de exercițiu restrânsă poate să le facă singur se numără actele de conservare, de administrare care nu îl prejudiciază, de dispoziție de mică valoare, cu caracter curent și care se execută la data încheierii acestora (art. 41 alin. 3 C.civ.).

De asemenea, art. 42 alin. 1 dispune că minorul cu capacitate de exercițiu restrânsă încheie acte juridice privind munca, îndeletnicirile artistice ori sportive sau referitoare la

profesia sa, cu încuviințarea ocrotitorului legal și unde este necesar, cu respectarea dispozițiilor legii speciale. La alin. 2 al aceluiași articol este prevăzut faptul că minorul exercită singur drepturile și execută singur obligațiile izvorâte din aceste acte, dispunând singur de veniturile astfel dobândite.

Lipsa capacității de exercițiu a persoanei fizice reiese din art. 43 alin. 1 C.civ. de unde aflăm că sunt lipsite de capacitate de exercițiu persoanele care nu au împlinit vârsta de 14 ani și persoanele puse sub interdicție judecătorească.

Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, de regulă, actele juridice se încheie de reprezentanții lor legali (părinți, tutore sau curator). Spre exemplu, la schimbarea pe cale administrativă a numelui de familie și a prenumelui minorului sub 14 ani, cererea prin care se declanșează procedura schimbării numelui, se face de către părinți sau tutore, cu încuviințarea instanței de tutelă (Ungureanu, 2016, p. 309).

Totuși cel lipsit de capacitate de exercițiu poate încheia singur acte de conservare și acte de dispoziție de mică valoare, cu caracter curent și care se execută la data încheierii acestora (Boroi & Anghelescu, 2012, p. 105).

De asemenea, cu încuviințarea reprezentantului legal și cu respectarea dispozițiilor legii speciale, cel lipsit de capacitate de exercițiu poate încheia acte juridice privind munca, îndeletnicirile artistice ori sportive referitoare la profesia sa, dar nu poate să dispună singur de veniturile dobândite (art. 43 alin. 2 teza a II-a C.civ.).

Dobândirea capacității de exercițiu se leagă de dezvoltarea fizică și psihică a persoanei fizice. La naștere persoana fizică dobândește capacitatea de folosință, pe care o poate valorifica, încheind personal, de la vârsta de 14 ani, unele acte juridice și orice acte juridice permise de lege de la vârsta majoratului. Prin urmare, putem spune că dobândirea capacității de exercițiu ține de vârsta și de discernământul persoanei fizice, adică de aptitudinea psihică a acesteia de a înțelege semnificația actelor/faptelor sale, de a discerne între ceea ce este util sau păgubitor, oportun sau inoportun pentru ea la un moment dat (Ungureanu, 2016, p. 57).

Modalitățile de identificare a persoanei fizice. Numele

Un alt exemplu din care reiese în mod clar că trecerea timpului nu afectează exercitarea drepturilor nepatrimoniale este cel referitor la una dintre modalitățile de identificare a persoanei fizice, mai exact numele. Pentru că este un drept nepatrimonial, el prezintă caracteristicile specifice acestora, adică este opozabil *erga omnes*, inalienabil, insesizabil, imprescriptibil extinctiv, aparține oricărei persoane fizice și este nesusceptibil de exercitare prin reprezentare (Ungureanu, 2016, p. 300).

Din punct de vedere structural, numele este alcătuit din numele de familie și prenumele persoanei fizice (art. 83 C.civ.). Datorită statutului său de drept personal nepatrimonial el este imprescriptibil, în sensul că oricât ar dura neutilizarea numelui, dreptul asupra sa nu se stinge prin prescripție extinctivă. Mai mult decât atât, oricât timp ar folosi cineva un nume, simplul fapt al posesiei numelui respectiv nu poate conduce la dobândirea sa, reieșind faptul că numele nu poate fi dobândit prin prescripție achizitivă (Ungureanu, 2016, p. 301).

Consecințe juridice ale trecerii timpului în materia drepturilor reale

Referitor la drepturile reale trebuie să avem în vedere prescripția extinctivă și cea achizitivă, care operează împreună sau separat. În acest sens, potrivit art. 934, dispozițiile legale care reglementează uzucapiunea se completează cu cele privitoare la prescripția extinctivă (Boroi & Anghelescu, 2012, p. 292).

Pentru a vedea în ce sens acestea își produc efectele trebuie să avem în vedere diferite drepturi patrimoniale, cum ar fi: dreptul de proprietate, dreptul de administrare și de concesiune a unor bunuri proprietate publică.

Dreptul de proprietate

Potrivit art. 562 alin. 1 C.civ. *dreptul de proprietate privată se stinge prin pierirea bunului dar nu se stinge prin neuz*. Dreptul de proprietate privată este un drept perpetuu, deoarece el durează atâta vreme cât subzistă și bunul care îi formează obiectul. Nu are o durată limitată în timp. El există independent de exercitarea lui pentru că dacă legea nu-l obligă, proprietarul poate să nu uzeze de bun. Se apără prin acțiunea în revendicare, care este imprescriptibilă extinctiv (Bîrsan, 2017, p. 49).

Tot din art. 562 aflăm că un bun proprietate privată poate fi dobândit în proprietate, de o altă persoană, *prin uzucapiune sau într-un alt mod, în cazurile și condițiile anume determinate de lege*. De asemenea, bunurile proprietate privată pot fi dobândite prin posesie de bună credință (art. 937 C.civ.), ocupațiune (art. 941 C.civ.), abandonarea bunului de către proprietar (art. 562 alin. 2), confiscare (art. 562 alin. 4), expropriere.

În opoziție cu dreptul de proprietate privată care este un drept alienabil, sesizabil și prescriptibil, dreptul de proprietate publică este inalienabil, insesizabil și imprescriptibil. Caracterul imprescriptibil reiese din art. 861, potrivit căruia dreptul de proprietate publică este imprescriptibil atât extinctiv cât și achizitiv.

Din punct de vedere extinctiv, acțiunea în revendicare referitoare la un bun proprietate publică poate fi exercitată oricând, ea nestingându-se prin neexercitarea ei într-un anumit termen (Bîrsan, 2017, p. 178).

Potrivit art. 861 alin. 3 C.civ., bunurile proprietate publică pot fi date în administrare, în folosință, pot fi concesionate ori închiriate.

Administrarea

Dreptul de administrare aparține regiilor autonome sau, după caz, autorităților administrației publice centrale sau locale și altor instituții publice de interes național, județean ori local (art. 868 alin. 1).

Este un drept real, opozabil erga omnes, inalienabil, imprescriptibil și insesizabil. Nu este un drept perpetuu (Bîrsan, 2017, p. 185).

Concesionarea

Concesionarea bunurilor proprietate publică se face prin încheierea unui contract de concesiune, pe o durată determinată de 49 de ani care curge de la data semnării lui; durata lui poate fi prelungită cu cel mult $\frac{1}{2}$ din perioada sa inițială, prin simplul acord de voință al părților.

Apartține numai unor subiecte de drept privat, persoane fizice ori juridice (Bîrsan, 2017, p. 192).

Dreptul de administrare este un drept real, în principiu perpetuu și inalienabil; dreptul de concesiune este un drept real, temporar și inalienabil.

Modalitățile juridice ale dreptului de proprietate. Proprietatea rezolubilă, proprietatea anulabilă, proprietatea comună

Proprietatea rezolubilă

Potrivit art. 1401 alin. 1 *condiția este rezolutorie atunci când îndeplinirea ei determină desființarea obligației.*

Art. 1404 alin. 2 – *când obligația este contractată sub condiția producerii unui eveniment într-un anumit termen, condiția este socotită neîndeplinită dacă termenul s-a împlinit fără ca evenimentul să se producă. În lipsa unui termen, condiția se consideră neîndeplinită numai atunci când este sigur că evenimentul nu se va produce. Alin. 3 al aceluiași art. stipulează că atunci când obligația este contractată sub condiția că un eveniment nu se va produce într-un anumit termen, condiția se consideră îndeplinită dacă este sigur că evenimentul nu se va produce. În lipsa unui termen, condiția nu se consideră îndeplinită decât atunci când este sigur că evenimentul nu se va produce. Din alin. 4 reiese că partea interesată poate cere oricând instanței să constate îndeplinirea sau neîndeplinirea condiției. În temeiul art. 1407 alin. 1 condiția îndeplinită este prezumată a produce efecte retroactiv, din momentul încheierii contractului, dacă din voința părților, natura contractului ori dispozițiilor legale nu rezultă contrariul.*

Proprietatea anulabilă

Proprietatea este anulabilă atunci când dreptul de proprietate asupra unui bun a fost dobândit printr-un act juridic translativ de proprietate lovit de nulitate relativă. Acțiunea în nulitate relativă este prescriptibilă în termenul general de prescripție de 3 ani.

Actul nul relativ poate fi confirmat de către cel care poate invoca nulitatea sa, ori prin executare, ori prin neinvocarea nulității în termenul de prescripție extinctivă a acțiunii în anulabilitate. În acest fel, dreptul de proprietate al dobânditorului se consolidează cu efect retroactiv (Bîrsan, 2017, pp. 200-201).

Proprietatea comună

Un bun exemplu în ceea ce privește întrebarea când ne e timpul aliat și când ne este dușman? este situația proprietății comune în devălmășie a soților. Potrivit art. 339 C.civ., *bunurile dobândite în timpul regimului comunității legale de oricare dintre soți sunt, de la data dobândirii lor, bunuri comune în devălmășie ale soților.* În acest caz timpul ne este aliat doar atât cât durează căsătoria, în momentul în care căsătoria se desface prin divorț regimul matrimonial încetează și timpul se transformă în dușman, pentru că soții vor trebui să-și împartă între ei bunurile. Această chestiune fiind uneori dificil de realizat din cauza neînțelegerilor dintre soți.

Potrivit art. 669 C.civ. *încetarea coproprietății prin partaj poate fi cerută oricând, afară de cazul în care partajul a fost suspendat prin lege, act juridic, ori hotărâre judecătorească.*

De aici rezultă că încetarea coproprietății indiferent care ar fi forma acesteia, prin partaj, este imprescriptibilă. Partajul poate fi cerut oricând, indiferent de durata coproprietății asupra bunurilor supuse partajării (Bîrsan, 2017, p. 239).

Dezmembrămintele dreptului de proprietate

Potrivit art. 551 C.civ. acestea sunt: dreptul de superficie, uzufruct, uz, abitație și servitute. Mă voi limita la a prezenta doar dreptul de superficie și cel de uzufruct, pentru că au o mai mare relevanță în ceea ce privește întrebările la care trebuie să răspundă lucrarea de față.

Dreptul de superficie

Este reglementat de art. 693 alin. 1 C.civ.. El are un caracter temporar, astfel încât potrivit art. 694 C.civ. se poate constitui pe o durată de cel mult 99 de ani, la expirarea perioadei el putând fi reînnoit *ad infinitum* (Bîrsan, 2017, p. 259). Unul din modurile prin care se poate dobândi este uzucapiunea.

Dreptul de uzufruct

Acesta este prevăzut în art. 703 C.civ.. Este un drept temporar, în sensul că potrivit art. 708 alin. 1 C.civ., uzufructul în favoarea unei persoane fizice este cel mult viager, el va dura atâta vreme cât uzufructuarul va fi în viață; dacă este constituit în favoarea unei persoane juridice, el va avea o durată de cel mult 30 de ani (art. 708 alin. 2).

Poate fi dobândit prin uzucapiune și se poate stinge prin neuz, în sensul în care uzufructuarul nu face acte de folosință asupra bunului pe care îl are în uzufruct timp de 10 ani, indiferent dacă este vorba despre un bun mobil sau imobil. Termenul de 10 ani este un termen de prescripție extinctivă și se calculează potrivit regulilor generale în materie. Dacă este un uzufruct ce poartă asupra unei creanțe, termenul de neuz ce conduce la stingerea acestui drept este de 2 ani (Bîrsan, 2017, p. 283).

Apărarea dreptului de proprietate și a celorlalte drepturi reale

Dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale se apără prin acele acțiuni prin care titularul acestor drepturi tinde să înlăture atingerile ce sunt aduse dreptului său și să ajungă la restabilirea lui (Bîrsan, 2017, p. 300).

Acțiunea în revendicare

Este acea acțiune reală prin care proprietarul care a pierdut stăpânirea bunului său, cere restituirea acestui bun de la cel care îl deține fără temei juridic. Adeseori este acțiunea prin care proprietarul neposesor pretinde restituirea bunului său de la posesorul neproprietar (Bîrsan, 2017, p. 301).

Ea este în principiu imprescriptibilă, având în vedere că dreptul subiectiv este perpetuu și acțiunea specifică prin care el este apărat este imprescriptibilă extinctiv. Dreptul proprietarului de a cere restituirea bunului său de la cel care îl deține fără temei nu se stinge, oricât ar dura pasivitatea sa. Acest fapt este enunțat în art. 563 alin. 2 C.civ. care spune că *dreptul*

la acțiunea în revendicare este imprescriptibil, cu excepția cazurilor în care prin lege se dispune altfel.

Acțiunea negatorie

Potrivit art. 564 alin. 1 C.civ. *proprietarul poate intenta acțiunea negatorie contra oricărei persoane care pretinde că este titularul vreunui drept real, altul decât cel de proprietate, asupra bunului său. Se întemeiază pe dreptul de proprietate al reclamantului.*

Acțiunea negatorie este acea acțiune reală prin care titularul dreptului de proprietate asupra unui bun cere instanței de judecată să stabilească prin hotărârea sa că pârâtul din acțiune nu este titularul unui drept real, dezmembrământ al proprietății – uzufruct, uz, abitație, servitute, suprafață – asupra bunului său și să îl oblige la încetarea exercițiului nelegitim al unuia dintre aceste drepturi (Bîrsan, 2017, p. 324).

Este o acțiune imprescriptibilă extinctiv și prescriptibilă achizitiv (art. 564 alin. 2 C.civ.).

Acțiunile confesorii

Sunt acele acțiuni care au ca obiect recunoașterea de către pârât a existenței unui drept real, dezmembrământ al dreptului de proprietate, asupra unui bun proprietatea altei persoane și obligarea pârâtului la respectarea acestui drept (Bîrsan, 2017, p. 325).

Acțiunea confesorie de suprafață este imprescriptibilă (art. 696 alin. 2 C.civ.); cele de uzufruct și abitație sunt prescriptibile în termenul de 10 ani prevăzut de art. 2518 C.civ.; cea de uzufruct este prescriptibilă tot în termenul de 10 ani prevăzut de art. 2518 C.civ.

Acțiunile posesorii

Este acea acțiune pusă la îndemâna posesorului pentru a apăra posesia – ca stare de fapt – împotriva oricărei tulburări, pentru a menține această stare ori pentru a redobândi posesia atunci când ea a fost pierdută.

Acțiunile posesorii sunt de 2 feluri: generală (în complângere) și specială (reintegranda).

Potrivit art. 949 C.civ. acțiunea generală poate fi solicitată de cel care a posedat un bun cel puțin 1 an; ea poate fi intentată în termenul de prescripție de 1 an (art. 951). Acțiunea specială poate fi intentată tot în termen de 1 an.

Concluzii

Prin prezentarea felului în care operează prescripția extinctivă și cea achizitivă asupra unora dintre drepturile patrimoniale și nepatrimoniale ce aparțin subiectelor de drept, consider că am reușit să răspund la întrebările adresate în introducerea lucrării și să demonstrez că în dreptul civil timpul este într-adevăr flexibil, producând efecte care nu curg doar într-un singur sens.

Prin argumentele expuse am arătat în mod eficient cum timpul își pune amprenta asupra omului, trecând în mod ireversibil și cum operează în dreptul civil, devenind fluid, creând și stingând drepturi.

În acest sens putem spune că pe de o parte, timpul dăruiește bucurie, însă pe de altă parte o nimicește, pentru că în curgerea sa neîntreruptă, el distruge toate lucrurile și stăruințele omenești. Timpul e un timp care trece, scurgându-se imperturbabil (Jünger, 2001, p. 122).

REFERINȚE:

1. Boroi, G. & Angheliescu, C.A. (2012). *Curs de Drept Civil Partea Generală*. București: Hamangiu.
2. Bîrsan, C., (2017). *Drept Civil. Drepturile Reale Principale în reglementarea noului Cod Civil*. București: Hamangiu.
3. *Codul Civil și legea de punere în aplicare* (12 septembrie 2016). București: Hamangiu.
4. Jünger, E. (2001). *Cartea ceasului de nisip*. București: Polirom.
5. Ungureanu, C.T. (2016). *Drept Civil, Partea Generală. Persoanele*. București: Hamangiu.
6. Ungureanu, O. & Munteanu, C. (2013). *Drept Civil. Partea Generală în reglementarea noului Cod Civil*. București: Universul Juridic.

**ADMINISTRAȚIE
PUBLICĂ ȘI STUDII
REGIONALE**

COLECTAREA ULEIULUI ALIMENTAR UZAT

Petrică BANCIOG

Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice,
specializarea Administrație Publică, anul III
Coordonator: lect. univ. dr. Valentina CORNEA

Rezumat: Uleiul alimentar, după ce este folosit la prepararea hranei, trebuie colectat și predat centrelor specializate pentru a fi reciclat. Dacă intenționat sau din neglijență, uleiul alimentar uzat ar ajunge în apele naturale, acesta ar forma deasupra apei o peliculă care ar împiedica transferul de oxigen, ceea ce ar putea genera dispariția vieții acvatice. O singură picătură de ulei alimentar uzat poate polua și o mie de litri de apă naturală. Prin urmare, în acest studiu de caz, urmăresc să trag un semnal de alarmă asupra acestei probleme și să propun soluții pentru colectarea mai eficientă a uleiului alimentar uzat, în orașul Galați.

Cuvinte cheie: *ulei, colectare, reciclare, poluare, apă*

Uleiul alimentar uzat – problemă a comunității gălățene

Uleiul alimentar, după ce este folosit, trebuie colectat și predat pentru reciclare pentru a nu ajunge din neglijență sau intenționat în apele naturale pentru că plutind deasupra apei, împiedică transferul de oxigen distrugând astfel vietățile din apă. O singură picătură de ulei alimentar uzat poate polua și o mie de litri de apă naturală.¹

Curățarea și întreținerea pompelor stațiilor de epurare, a țevilor și a sistemului de canalizare atunci când uleiul alimentar uzat este aruncat în rețeaua de canalizare, face ca să crească de 5 ori costurile comparativ cu atunci când uleiul nu s-ar arunca și ar fi colectat.²

Într-un articol de presă apărut în ziarul Viața Liberă în data de 24 iunie 2013, aflăm că județul Galați avea la data respectivă 5 centre pentru colectat ulei alimentar uzat, localizate astfel: un centru în orașul Galați, două în Tecuci, unul în comuna Vânători și unul în comuna Liești. Nici în prezent, orașul Galați nu stă prea bine la numărul centrelor pentru colectarea uleiului alimentar uzat (unul pe str. Teodor Neculuță, nr. 24 – benzinăria MOL, un altul pe str. Vasile Alecsandri și alte centre la magazinele Carrefour, așa cum reiese din pagina web a acestui lanț de magazine), dar trebuie să recunoaștem că nici cetățenii orașului nu se grăbesc ca să predea acest produs pe care nu-l mai folosesc, pentru a fi reciclat.³

¹<https://molromania.ro/ro/persoane-fizice/colecteaza-uleiul-alimentar-uzat/> - (consultat în 20.03.2019)

²<http://www.ruco.ro/> - (consultat în 20.03.2019)

³<https://www.viata-libera.ro/societate/43496-galati-viata-libera-unde-reciclam-uleiul-din-tigaie-ecologism-cu-batai-de-cap> - (consultat în 20.03.2019)

Pentru a mă edifica asupra acestei probleme cu care se confruntă Galațiul, în data de 27.01.2019 am mers la stația de benzină MOL de pe str. Teodor Neculuță, nr. 24 (față în față cu cimitirul Eternitatea de pe b-dul. G. Coșbuc), încercând să obțin informații despre cum se colectează uleiul alimentară uzat. Astfel am aflat că:

- Benzinăria MOL de la adresa menționată este singura stație din Galați care colectează ulei alimentară uzat de la populație pentru a-l preda spre reciclare;
- Fiind o zi de duminică, angajații benzinăriei nu mi-au putut prezenta statistici exacte, dar din discuții am mai aflat că în acel moment aveau aproximativ 20 kg ulei colectat într-un timp de aproximativ două luni;
- A fost o vreme când pentru uleiul alimentară uzat colectat de la consumatorii casnici, stația plătea 0,5 lei/kg, bani din fondurile de publicitate, dar în prezent ulei se colectează gratuit, fără a se mai plăti ceva

Caracteristicile esențiale ale problemei identificate

Problema identificată exprimă o stare *negativă*, în sensul că deși există cadrul legal (H.G. nr 235 din 7 martie 2007 privind gestionarea uleiurilor uzate), autoritățile publice controlează doar agenții economici nu și persoanele fizice pe care, oricum, ar fi foarte greu de controlat, dar ceea ce ne îngrijorează este faptul că nici nu se caută soluții pentru a se populariza și conștientiza în memoria colectivă că uleiul alimentară uzat reprezintă o problemă care poate crea efecte foarte grave nu doar pentru prezent, ci și pentru viitor, pentru generațiile care vor veni după noi.

Principalele cauze pe le care consider că au dus la o astfel de situație sunt:

- Lipsă comunicării între autoritățile publice și populație privind riscul poluării apelor cu ulei uzat;
- Neimplicarea sau implicarea prea puțină a mass-mediei în ceea ce privește abordarea în grilele de emisiuni a temelor care să ducă la popularizarea problemei și riscului la care expunem atât prezentul cât și viitorul generațiilor viitoare, care se vor mai confrunta și cu o altă problemă nu doar a poluării, ci aceea a scăderii rezervelor de apă naturală și implicit dispariția vieții acvatice din lacuri, râuri, mări, oceane;
- Lipsa voluntariatului în ceea ce privește colectarea uleiului alimentară uzat.
- Lipsa unor programe educative în școli și instituții publice și private care să ducă la conștientizarea că această problemă este una serioasă.

Nivelul de manifestare a problemei:

Problema a fost în stare *manifestă* începând cu apariția H.G. nr. 235/2007 pentru că *s-a acționat și se acționează* pentru colectarea uleiului uzat, dar în prezent această stare *involvează* spre o *manifestare latentă* din cauza *atitudinii pasive* manifestantă de către toți actorii sociali

implicați: autorități, cetățeni, societatea civilă, chiar și ONG-urile, mai ales cele care și-au propus ca activitate protecția mediului.

Caracteristică predominantă a problemei:

Avem de-a face mai mult cu *inacțiunea*, decât cu acțiunea și asta tot din cauza *pasivității*.

Strategii, metode și modele de intervenție

Pentru rezolvarea acestei probleme comunitare, consider că se poate interveni alegând *strategia de prim rang* pentru că trebuie să *adaptate și reglate practicilor vechi cu alte practici noi*, respectiv *îmbunătățirea practicilor* deja existente.

Exemplu de practici pentru mărirea volumului colectărilor cantităților de ulei alimentar uzat:

- Prin voluntariat, în sensul preluării uleiului uzat de la domiciliul cetățenilor fără ca aceștia să se mai deplaseze la centrele de colectare, insuficiente în acest moment;
- Amenajarea unor spații special amenajate la centrele de colectare a deșeurilor menajere unde cetățenii să poată lăsa recipiente, reciclabile și ele, cu acest produs care nu mai poate fi folosit;
- Implicarea bisericii în această acțiune și cred că eficiența acțiunii ar da un randament maxim având în vedere credința enoriașilor și felul cum este perceput preotul în comunitate;
- Implicarea școlilor în colectare mergând pe aceeași premisă, aceea a rolului dascălului în comunitate;

De asemeni, consider că *tipul* strategiei ce poate fi folosită pentru rezolvarea acestei probleme, poate fi oricare dintre cele cunoscute, dar pentru randament maxim aș recomanda *strategia intervenției autorizate*, strategie prin care un *agent comunitar din exteriorul comunității* să-și asume și să *propună planuri și proiecte*, iar *comunitatea* să le accepte.

Modele

La fel ca și în cazul alegerii strategiei cu care se poate interveni, consider că și modelul ales ar putea fi oricare din cele cunoscute, dar pentru eficiență maximă aș opta pentru *modelul serviciilor sociale* pentru că în acest fel, prin *ascultare, observare și învățare* se pot descoperi noi modele de organizare socială, iar o cunoaștere în amănunt a realității îl determină pe *agentul comunitar* să ia *cele mai bune decizii*, pe care, indiscutabil, comunitatea ar trebui ca să le accepte fără echivoc.

Totodată, prin alegerea *strategiei intervenției autorizate* în ceea ce privește colectarea uleiului alimentar uzat și aplicând caracteristicile *modelului serviciilor sociale*, problema în discuție îmbracă o nouă formă, aceea a *strategiei de transformare* care va avea ca rezultat un *management performant* al problemei, în locul unei *simple gestionări* a acesteia.

În același timp, având în vedere că *problema a involuat din stare manifestă în stare latentă* tocmai pentru că în sfera serviciilor sociale nu s-a acționat corespunzător, iar ”cineva” nu și-a făcut treaba cum trebuie, logic ar fi ca să propun un alt model, fie cel al *dezvoltării comunitare*, fie cel al *acțiunii sociale*.

Personal, insist ca să aleg tot modelul *serviciilor sociale* și adaptarea lui la ceea ce înseamnă *modelul Alinsky* cu scopul de a crea din această problemă o *stare conflictuală* care să conștientizeze actorii comunitari, astfel încât să abordeze problema din altă perspectivă, nu aceeași de până acum. Practic, aș pune presiune pe actorii comunitari ca să se implice în rezolvarea problemei, pentru că așa cum subliniam în formularea problemei, *inacțiunea* este *caracteristica predominantă* a problemei colectării uleiului alimentar uzat, iar cu *modelului Alinsky*, intervenția ar fi una de succes Pentru că:

- *în primul stadiu* – agentul poate încerca să câștige acceptul comunității și să genereze în conștiința acesteia că este nevoie de o organizare, alta decât cea de până acum pentru a rezolva problema colectării uleiului uzat;

- *în al doilea stadiu* – atât agentul cât și ceilalți membri ai comunității *ascultă, observă, învață*, descoperă împreună noi metode de acțiune care să ducă în final la rezolvarea problemei.

- *în al treilea stadiu* – în funcție de rezultate, poate fi schimbată și remodelată întreaga structură care a avut ca activitate colectarea uleiului uzat.

Astfel, dacă ceea ce la începutul aplicării unui astfel de model ar putea părea o delegare către *agentul comunitar* (de preferat un ONG) a răspunderii autorităților locale, a instituțiilor de servicii publice și a cetățenilor care prin *pasivitate* lor au făcut ca o problemă aflată în *stare manifestă* să conducă prin involuția ei la o *stare latentă*, ei bine, intervenția agentului comunitar pe acest model ar putea transforma insuccesul într-un mare succes.

Parteneriat de colaborare între agentul extern (ONG) și comunitate

Consider că forma de parteneriat între agentul extern și comunitate ar trebui să fie una de colaborare și argumentez de ce optez pentru această formă:

- Agentul extern nu ia decizii de unul singur, ci împreună cu comunitatea, dar pentru faptul că beneficiază de pregătire și abilități, consider că poate influența favorabil comunitatea în luarea deciziei cum este mai bine ca să se colecteze uleiul alimentar uzat;
- Totodată, agentul extern prin statutul său de organizație neguvernamentală este cel care poate atrage resurse pentru finanțarea acțiunilor ce se vor lua pentru rezolvarea problemei, fie de la operatori economici sau populație, fie din fondurile comunității europene, fonduri nerambursabile din categoria celor atribuite dezvoltării comunitare și/sau protecției mediului;
- La fel de important este și faptul că agentul extern dă socoteală în fața partenerilor, mai exact în fața cetățenilor comunității și față de cei care-i acordă finanțarea, dar pentru asta are roluri și responsabilități bine definite și care se vor regăsi în transparență totală a acțiunilor și o bună comunicare cu comunitatea;

- Este de preferat alegerea unui agent extern pentru soluționarea problemei colectării uleiului alimentar uzat în orașul Galați, deoarece prin renunțarea la o parte din autonomia sa, agentul extern poate face o *intervenție planificată* și drept urmare își concentrează toată energia și resursele pentru rezolvarea problemei.

Concluzii

În studiul de caz prezentat avem posibilitatea să alegem unul din următoarele instrumente administrative:

- Obligatorii;
- Voluntare;
- Mixte.

Dilemă mare! Cu care instrument lucrăm? Avem voie să greșim? Nu cred. Nu ne permitem acest lucru atât timp cât am ales să aplicăm strategia intervenției autorizate și de aceea consider că rezolvarea problemei din acest studiu de caz se poate rezolva folosind instrumente administrative mixte. Pentru că:

- Art 6¹ din H.G. nr 325/2007² impune obligativitatea, și
- *Participarea locală sau comunitară se referă la procesul angajării membrilor unei comunități locale în acțiuni care urmăresc satisfacerea unor cerințe cu caracter local, adică la acțiuni în care „principalii actori și beneficiari sunt rezidenți locali, în care scopurile reprezintă interese ale acestor rezidenți, iar acțiunea este mai degrabă publică decât privată”³, așa cum îl citează Dumitru Sandu pe Kaufman Wilkinson, impune voluntariat.*

Problema fiind a întregii comunități, consider că trebuie să se implice întreaga comunitate. Doar așteptând soluții de la autorități, nu rezolvăm nimic. Autoritățile, au grijă să ne facă demonstrații practice a ceea ce reprezintă, doctrinar, *legea de fier a oligarhiei și a ipocriziei organizaționale*.

¹ Persoanele fizice care dețin în gospodărie uleiuri uzate sunt obligate să predea cu titlu gratuit întreaga cantitate numai operatorilor economici autorizați să desfășoare activități de colectare, valorificare și/sau de eliminare a uleiurilor uzate.

² <https://lege5.ro/Gratuit/geydknxxga/hotararea-nr-235-2007-privind-gestionarea-uleiurilor-uzate> - (consultat în 20.03.2019)

³ Sandu, D. (2011). *Dezvoltare comunitară și regională*. București: Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, p. 32

REFERINȚE:

1. Sandu, D. (2011). *Dezvoltare comunitară și regională*. București: Facultatea de Sociologie și Asistență Socială
2. <https://molromania.ro/ro/persoane-fizice/colecteaza-uleiul-alimentar-uzat/>
3. <http://www.ruco.ro/>
4. <https://www.viata-libera.ro/societate/43496-galati-viata-libera-unde-reciclam-uleiul-din-tigaie-ecologism-cu-batai-de-cap>
5. <https://lege5.ro/Gratuit/geydknxxga/hotararea-nr-235-2007-privind-gestionarea-uleiurilor-uzate>
6. <https://lege5.ro/Gratuit/geydknxxga/hotararea-nr-235-2007-privind-gestionarea-uleiurilor-uzate>

PARTIDELE POLITICE. DE CE ȘI PENTRU CE?

Marlena-Mihaela ISTRATE

Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice,
specializarea Administrație Publică, anul II,

Coordonator: lect. univ. dr. Valentina CORNEA

Rezumat: În prezenta lucrare voi vorbi despre un element esențial al vieții politice, anume partidele politice. Am ales această temă deoarece consider că este un subiect pe care fiecare cetățean cu drept de vot ar trebui să-l cunoască. Obiectivele acestei lucrări sunt : plasarea conceptului partidelor politice în timp, definirea termenului de „partid politic” din perspectiva unor autori care au fost preocupați de acest subiect, precizarea funcțiilor pe care le au partidele politice într-o societate, evidențierea rolului pe care acestea ar trebui să-l îndeplinească, prezentarea situației partidelor politice în România cu referire, în special, la Legea nr. 14/2003, evidențind detalii cum ar fi numărul partidelor politice din România, care este cel mai vechi partid, respectiv cel mai nou partid și care sunt cele mai active partide politice din România și ce rol are în realitate partidul politic. Perspectiva din care este tratată această lucrare este sociologică, având un limbaj accesibil tuturor categoriilor sociale.

Cuvinte cheie: stat, partid politic, membrii societăți, politică

Introducere

Activitatea politică în societate nu se realizează numai prin intermediul statului, a instituțiilor și organismelor ce țin de acesta, ci și printr-o complexă rețea de organizații, dintre acestea cele mai importante fiind *partidele politice*.

Existența partidelor politice, a partidismului ca fenomen politic, reprezintă un element esențial al vieții democratice. Având o vechime milenară, noțiunea de „partidism” derivă ca sens – în majoritatea lumilor moderne – din latinescul *pars – partis*, semnificând grupări de oameni care au aceleași idei, concepții și scopuri comune și acționează împreună în baza aceluiasi program pentru realizarea lor¹. Cea mai mare parte a celor care au fost preocupați de studiul fenomenului partizan plasează geneza partidelor politice între sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul - mijlocul secolului al XIX-lea. Prin urmare, majoritatea politologilor renumiți, care au avut o contribuție considerabilă la studiul partidelor politice (printre care se numără Maurice Duverger, Robert Michels, Max Weber , Petre P. Negulescu, Raymond Aron, Daniel Louis Seiler ș.a) consideră partidele politice ca un fenomen relativ recent, a cărui apariție este legată în mod direct de evoluția regimului reprezentativ, de

¹ Grigore Lazarovici, *Partidismul la români*, Ed. Galați University Press, 2012.

extinderea dreptului de vot, a valorilor democrației și ale liberalismului. Cea mai mare parte a politologilor se raliază, așadar, poziției sociologului german Max Weber, care consideră partidele „copii ai democrației și ai votului universal”¹.

Definirea conceptului de „partid politic”

Există numeroase definiții ale conceptului de „partid politic”, fiecare dintre ele pornind de la anumite elemente pe care diferiți autori le-au considerat centrale în explicarea fenomenului partizan.

Unele definiții pornesc de la noțiunea de *interes* (interese naționale, de clasă, de grup, particulare etc.), precum afirmă și Dimitrie Gusti – care definește partidul ca o „asociație liberă de cetățeni uniți în mod permanent prin interese și idei comune, de caracter general, asociație ce urmărește, în plină lumină publică, de a ajunge la puterea de a guverna pentru realizarea unui ideal etic și social”². Alți sociologi și politologi analizează partidele politice din punctul de vedere al *proiectului propus*, precum juristul german Hans Kelsen – care afirmă că partidele sunt formațiuni care guvernează oamenii având aceeași opinie, pentru a le asigura o influență veritabilă asupra gestiunii afacerilor publice. Unii autori definesc partidele referindu-se la *problema cuceririi puterii*, pe care o consideră a fi baza lor necesară, astfel, François Goguel definește partidul ca o grupare organizată pentru a participa la viața politică, având scopul de a câștiga, total sau parțial, puterea și de a face să predomine ideile și interesele membrilor săi. Există sociologi și politologi care analizează diverse fațete ale *realității partizane*. Max

Weber afirmă că un partid presupune relații de tip asociativ și o apartenență fondată pe o recrutare liberă. Obiectivul oricărui partid este, așadar, de a asigura puterea conducătorilor săi în interiorul unui grup instituționalizat, pentru a realiza un ideal sau pentru a obține avantaje materiale pentru militanții săi.

Rolul și funcțiile partidelor politice

Statul exprimă colectivitatea în timp ce partidele politice exprimă ideologiile și interesele grupurilor sociale care coexistă în cadrul națiunii³. Partidele moderne s-au născut în paralel cu dezvoltarea parlamentelor moderne, constituind noi forme de control asupra guvernanților și o legătură activă dintre guvernați și guvernanți. Partidele politice în lupta pentru putere, contribuie la realizarea puterii politice a poporului și în mod deosebit a controlului acestuia asupra puterii statale. Aceasta depinde de gradul de cultură și maturitate politică a poporului, care are un rol deosebit în prevenirea și reducerea manipulării maselor. Câștigarea electoratului precede câștigarea puterii statale de către un partid, putere care normal ar trebui să se exercite conform voinței și intereselor puterii politice a poporului⁴.

¹ https://www.academia.edu/10301270/Partidul_politic_defini%C5%A3ii.

² Dimitrie Gusti, *Partidul politic. Sociologia unui sistem al partidului politic*, în *Opere*, vol. IV, Editura Academiei, București, 1971, p. 95.

³ Dr. Eufemia Vieriu, Dr. Dumitru Vieriu, *Drept constituțional și Instituții politice*, p. 61.

⁴ Dr. Eufemia Vieriu, Dr. Dumitru Vieriu, *op.cit.*, p. 62.

Peter H. Merkl identifică șase tipuri de funcții ale partidelor politice¹ :

- Funcția de recrutare și selecționare a personalului de conducere pentru posturile de guvernământ ;
- Funcția de elaborare a programelor și politicilor de guvernare ;
- Funcția de coordonare și control al organelor guvernamentale ;
- Funcția de integrare socială, prin intermediul satisfacerii și concilierii cererilor grupului ;
- Funcția de integrare socială a indivizilor, prin mobilizarea sprijinului lor și prin socializare politică ;
- Funcția de contra-organizare sau de subversiune.

Situația partidelor politice în România

Legea care stă la baza organizării și funcționării partidelor politice este *Legea nr. 14/2003*. Potrivit legii, prin activitatea lor , partidele politice legal constituite promovează valorile și interesele naționale, pluralismul politic, contribuie la formarea opiniei publice, participă cu candidați în alegeri și stimulează participarea cetățenilor la scrutinuri.

Art. 3, alin. (1) precizează faptul că „pot funcționa ca partide politice numai asociațiile cu caracter politic [...] care militează pentru respectarea suveranității naționale, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale, a ordinii de drept și a principiilor democrației constituționale.”

În partidele politice pot fi membri cetățenii care, potrivit Constituției, au drept de vot. Nu pot face parte din partidele politice :

- persoanele cărora le este interzisă prin lege organică asocierea politică ;
- cetățenii care ocupă deja funcția de membru într-un alt partid politic.

Dobândirea sau pierderea calității de membru al unui partid politic nu creează privilegii sau restrângeri în exercitarea drepturilor cetățenești.

Potrivit art. 18, din *Legea nr. 14/2003*, pentru înregistrarea unui partid politic se depun la Tribunalul București următoarele documente :

- cererea de înregistrare, semnată de conducătorul organului executiv al partidului politic și de cel puțin 3 membri fondatori ;
- statutul partidului ;
- programul partidului ;
- actul de constituire, semnat de membri fondatori ;
- o declarație privitoare la sediu și la patrimoniul partidului ;
- dovada deschiderii contului bancar.

¹ Peter H. Merkl, *Political Cleavages and Party Systems*, in *World Politics*, vol. 21, nr. 3, April 1969, pp. 469-485.

Tribunalul București se pronunță asupra cererii de înregistrare a partidului politic în cel mult 15 zile de la expirarea termenului prevăzut la art. 18 alin. (2). După schimbarea legii partidelor politice din 2015, *numărul de partide politice din România* a explodat, ajungând la peste 160 (186¹ mai exact). Deși multe din partidele nou-formate au caracter local sau regional, marea majoritate sunt partide care vor să cucerească scena politică națională².

Numărul de partide politice va scădea după alegerile europarlamentare din 2019 și alegerile locale din 2020, deoarece nu este ușor să menții membrii într-un partid care nu poate să treacă pragul electoral de 5%. În același timp, partidele care nu au obținut candidați în cel puțin 75 de localități sau o listă completă într-un județ pentru parlamentare vor fi radiate automat³.

Cele mai active partide politice din România sunt :

- Partidul Național Liberal – fiind cel mai susținut partid din România, cu 29,4% din electorat, având 253.895 membri ;
- Partidul Social Democrat – fiind al doilea partid din România, cu 28,6% din electorat și 509.551 membri ;
- Uniunea Salvați România – al treilea partid, cu 11,2% din electorat ;
- Alianța Liberalilor și Democraților – cu 10,6% din electorat ;
- Partidul Mișcarea Populară – al cincilea partid din România, cu 4,6% din electorat ;
- Uniunea Democrată Maghiară din România – cu 4,5% din electorat, ocupând locul al șaselea.

Cel mai vechi partid din România este Partidul Național Liberal, care a fost fondat oficial la 24 mai 1875, primul președinte fiind Ion C. Brătianu. Acest partid a contribuit semnificativ la dezvoltarea și reformarea societății românești, fiind primul partid care a pledat pentru introducerea sufragiului universal. La finalul Primului Război Mondial, România și-a împlinit obiectivul național al Marii Uniri, în timp ce la putere se afla tot un cabinet liberal⁴.

Potrivit site-ului oficial al Tribunalului București, cel mai nou partid înființat este Partidul Românilor din Diasporă, înregistrat la data de 15.01. 2019.

Partidele politice de la noi par să fie atente la societate mai ales din perspectiva strictă a comportamentului electoral al acesteia și doar în mică măsură din perspectiva realizării unor aspirații mai profunde. Această strategie poate să reprezinte de fapt un obstacol atât în calea reformării partidelor respective cât și în asumarea unor reforme sociale necesare. Cu alte cuvinte, chiar dacă electoratul s-a schimbat și partidele au evoluat, problemele politice și morale ale societății nu și-au găsit rezolvarea⁵.

¹ <http://tmb.ro/index.php/partide-politice> .

² <https://www.thenewfederalist.eu/top-30-partide-politice-din-romania> .

³ Ibidem.

⁴ <https://pnl.ro/istoria-noastra/> .

⁵ Articol publicat în revista Sfera Politicii, Nr. 140, Anul XVII, 2009 , Sorin Mitulescu, *Evoluții în electoratul românesc: de la FSN la PSD și PD-L. Cum a evoluat electoratul Frontului Salvării Naționale?*.

Pentru ce ?

Întrebarea cu privire la secolul al XXI-lea este dacă suntem martorii unei crize a partidelor sau doar ai unei simple schimbări a rolului lor. Partidele nu mai par agenții energici ai societății care caută să influențeze statul în favoarea intereselor susținătorilor lor. Ele par mai degrabă în pericol să fie acaparate de stat¹. Acestea își integrează interesele într-un program politic prin intermediul căruia speră să dobândească sprijinul populației. Partidele politice reprezintă o legătură între cetățeni și sistemul politic, care facilitează participarea politică a unor indivizi sau grupări estimate a avea succes și contribuie la ancorarea politicului în conștiința cetățenilor și a grupărilor sociale. Unii consideră că influența pe care o au politicienii este mult prea mare, criticând faptul că partidele au prea multă putere².

REFERINȚE:

1. Grigore Lazarovici, *Partidismul la români*, Ed. Galați University Press, 2012.
2. Dimitrie Gusti, *Partidul politic. Sociologia unui sistem al partidului politic*, în *Opere*, vol. IV, Editura Academiei, București, 1971.
3. Vieriu, Eufemia, Vieriu, Dumitru *Drept constituțional și Instituții politice*. Editura Economică, 2005
4. Merkl, P. H. *Political Cleavages and Party Systems*, in *World Politics*, vol. 21, nr. 3, April 1969, pp. 469-485.
5. <http://tmb.ro/index.php/partide-politice> .
6. Mitulescu, Sorin, „Evoluții în electoratul românesc: de la FSN la PSD și PD-L. Cum a evoluat electoratul Frontului Salvării Naționale?” *Sfera Politicii*, Nr. 140, Anul XVII, 2009.
7. Harrop, Martin și Hague, Rod *Guvernământ și Politici Comparete*, CA Publishing Cluj-Napoca, 2015.

¹ Martin Harrop și Rod Hague, *Guvernământ și Politici Comparete*, p. 203.

² https://www.academia.edu/8611910/Partidele_Politice_si_Comunicarea_Politica .

PATRIOTISMUL ROMÂNESC. MALADIE SAU VIRTUTE?

Violeta Oana TIRON

Facultatea de Stiinte Juridice, Sociale si Politice,
specializarea Administratie publica, anul II,
Coordonator: lect. univ. dr. Valentina Cornea

Rezumat: *Dacă am pleca de la definiția patriotismului, am spune că, astăzi, acest concept nu mai există. Societatea postcomunistă a moștenit mai degrabă conceptul individualist de acces la patriotismul ieftin și aparent, ca mijloc de manipulare al celor mulți. Raportarea la „străini“ este și ea una destul de neclară: aceștia au o influență pozitivă, iar faptul că România face parte din UE este un lucru bun pentru 70% dintre români, dar aceiași străini ar face mai bine să stea la ei acasă, iar România ar trebui să fie mai fermă în relațiile sale cu UE. În acest studiu analizăm manifestarea sentimentului de patriotism în România și modul în care accepțiunea vădit socială a patriotismului este promovată în societatea românească. Datele culese în urma aplicării unui chestionar adresat studenților sunt utilizate pentru a compara percepțiile dominante în societate și realitatea practică.*

Cuvinte-cheie: *patrie, europenizare, acasă, naționalism, patriotism*

Rădăcini și continuități

A-ți iubi țara nu e a semnala deficiențele existente și a te strădui să le tratezi. A-ți iubi țara e a minimaliza orice deficiență, oricât de evidentă, sau a contesta, vitejește, eroic, strămoșește, orice deficiență. Suntem, pe toate planurile, aparent, frunțași. Cine nu recunoaște această orbitoare calitate e trădător, venetic, chiar dezertor ideologic. Odată stabilită această virtute, putem ațipi liniștiți. Totul e minunat în cea mai bună dintre lumile posibile. Nu mai avem nimic de făcut: doar să poziționăm, pe un pedestal, „mândria de a fi român”!

Suntem mândri cu toții că suntem români, dar suntem mândri doar de „arta și literatura“ (79%) și de „istoria“ noastră (69%), nu și de „tratamentul egal și corect al cetățenilor“ (21%), „felul în care funcționează democrația“ (17%) sau „realizările economice“ (8,5%), după cum afirmă antropologul Vintilă Mihăilescu.¹

Pe de altă parte, când vine vorba despre „viața reală“ (traie decent, egalitate de șanse, o economie și o democrație funcționale etc.), patrioții români încetează să mai fie mândri de țara lor (63% declară chiar că, „atunci când mă gândesc la unele lucruri legate de România, îmi este rușine“). Mai mult, 1 din 5 români cu salariul de peste 3.000 lei se declară patriot², proporția scăzând pe măsură ce scade remunerația, conform unui studiu marca tion.ro. În sfârșit,

¹ <https://www.qmagazine.ro/vintila-mihailescu-nationalismul-terapia-adekvata-suferintei-identitare-romanilor/>

² <https://www.euractiv.ro/social/ires-81-dintre-romani-vad-un-lucru-bun-aderarea-la-ue-iar-68-au-auzit-de-preluarea-presedintiei-13145>

raportarea la „străini“ este și ea una confuză: aceștia au o influență pozitivă, iar „faptul că România face parte din UE“ este un lucru bun pentru 70% din români¹, dar aceiași străini ar face mai bine să stea la ei acasă, iar România ar trebui să fie mai fermă în relațiile sale cu UE. Și totuși, identitatea națională este din ce în ce mai fragilă.

Ne indispuce patriotismul lucid, ofensiv, lucrător, reparator, critic. Preferăm patriotismul de camuflaj. E mult mai comod să oftezi, lăcrămos, de pe margine, certându-i pe alții. E și asta o ocupație, care ilustrează foarte bine ceea ce Petre Țuțea numea „*aflarea în treabă ca metodă de lucru la români.*”

Cum înțelegem patriotismul astăzi? Se pare că în fel și chip, de la conștientizarea blurată de la locul de muncă, la iubirea necondiționată față de patria numită Europa. Și astfel, în locul unei națiuni, integrându-i într-un proiect comun pe toți cetățenii statului român², vom avea o multitudine de micronațiuni, de la națiunea gay, la națiunea rromă, feministă, hipsteristă, toate dornice să pună în acord Constituția cu valorile sau pseudovalorile promovate de ele. De aici, individualismul național și rădăcinile xenofobiei.

Oricum am privi lucrurile, patriotismul modern nu este doar beatitudine și desuetudine. El este acela care oferă sentimentul identității. El dă sens și semnificație vieții cetățenilor. Prin termenul patriotism se definește atât o legătură emoțională (un „sentiment de dragoste și devotament față de patrie și de popor), cât și o atitudine civică, manifestată legal prin anumite drepturi și îndatoriri constituționale, în legătură cu statutul de cetățean al unui stat. Patriotismul este legat de anumite trăsături ale identității naționale (limbă, religie, istorie, tradiții, valori), așa cum sunt ele definite constituțional, pe care cetățeanul trebuie să și le însușească, precum și de valori politice democratice. Din păcate, școala nu cultivă patriotismul, nu cultivă tocmai acele atitudini civice legate de exercitarea statutului de cetățean al statului român³. Din acest motiv, toată legislația școlară care omite formarea patriotismului și a identității naționale (adică ordinele de ministru privind planurile-cadru și programele școlare) este neconstituțională. Patriotismul este o valoare morală, cuprinzând nu doar iubirea de patrie, ci și cunoașterea ei prin istorie, limbă, geografie, tradiții. Respectul și cunoașterea limbii române sunt cruciale, din punctul meu de vedere. Patriotismul presupune raportarea la țară, națiune, valori, istorie, un proiect de viitor, nu conformism față de directivele venite de afară, indiferent de consecințele acestora pentru țară și de opinia cetățenilor români.

Deși istoria ne oferă exemple de promovare a intereselor naționale cu eficiență și demnitate, ea este ignorată de către politicienii zilelor noastre, mari amatori de lozinci și promotori ai unor proiecte urmărind „mai multă Europă“, nu reîntregirea țării. Ca subiect contemporan dominant în filosofie și teorie politică, tema patriotismului a fost adesea neglijată⁴. Raportarea la „străini“ este și ea una destul de neclară: aceștia au o influență pozitivă, iar faptul că România face parte din UE“este un lucru bun pentru 70% dintre români, dar aceiași străini ar face mai bine să stea la ei acasă, iar România ar trebui să fie mai fermă în relațiile sale

¹ <https://www.euractiv.ro/social/ires-81-dintre-romani-vad-un-lucru-bun-aderarea-la-ue-iar-68-au-auzit-de-preluarea-presedintiei-13145>

² <http://www.tribunainvatamantului.ro/patriotismul-in-vremuri-tulburi/>

³ http://www.scai.ro/files/proiecte/brosura_2013.pdf

⁴ Igor Primoratz- *Patriotism; philosophical and political perspectives*, published by Routledge; 1 edition (May 8, 2008), , Abingdon, Oxfordshire.

cu UE. Elementele șubreze de vremuri, care conferă plus valoare unei țări palide și care funcționează ca punct referențial, sunt: măgulirea tuturor ideilor populare, pe care oricine le aplaudă automatic și diplomatic, cu umbre de regret, precum: tinerețea română, economia română, femeia română, țăranul român. Pornind de la ideatica țăranului român, Constantin Noica afirma că *Noi nu mai vrem să fim eternii țărani ai istoriei!* în anul 1940. Ele pot funcționa și ca elemente motivaționale, servind drept confort în continua cădere în derivă a României. În mare măsură, avem de-a face cu un naționalism născut și din neîmplinirea speranțelor pe care oamenii și le-au pus în „europenizare, gura de aer așteptată cu disperare, ulterior învinuită pentru neajunsurile iminente.

O societate este formată din trei sectoare: sectorul public, economic și societatea civilă. Cred că o definiție mai comprehensivă a patriotismului cuprinzând mai multe valențe ar fi următoarea: patriotismul e formula adevărată care leagă aceste trei sectoare împreună, pentru buna funcționare a unei țări.¹ E modul în care oamenii implicați în unul dintre cele trei sectoare lucrează cu scopul de-a le întări pe celelalte două. Atunci când societatea civilă și sectorul public rezonează, identitatea națională este întărită prin demnitate națională. Nu poți avea pretenția la patriotism, dacă țara nu oferă demnitatea națională.

Patriotism sau naționalism?

Patriotismul presupune un sentiment de dragoste și devotament față de patria și poporul din care faci parte. Naționalismul, la polul opus, sugerează apartenența la o națiune, ridicată la nivelul de dragoste față de naționalitatea și cetățenia pe care o avem. Patriotismul este o dimensiune valorică prețioasă a națiunii române. Aceste noțiuni se reflectă ca însușiri sufletești și le putem observa prin comportamentul și convingerea fiecărui om, ele sunt expresia unor sentimente. Fiind două noțiuni surori, ele se pot adesea confunda. Nu există patriotism fără sentiment național, și nici invers. Împletirea lor dă înțelegerea celui mai înalt sentiment, sentimentul solid al iubirii de patrie pentru apărarea căreia îți dai și viața.

„Au spus-o mulți și în diferite feluri, dar reducând la esențial, patriotismul este iubirea propriului popor, în timp ce naționalismul este ura sau disprețuirea celorlalte popoare. Din acest punct de vedere, patriotismul este totdeauna bun, în timp ce naționalismul este totdeauna rău. Mai mult, în anumite situații și privințe, naționalismul poate să submineze patriotismul. Și aceasta deoarece patriotismul adevărat nu este doar sentimentalism discursiv, ci acțiune împărtășită întru binele comun al patriei – care, implicit, este și binele meu. Din acest punct de vedere, nu există patriotism individualist: „eu sunt patriot” este doar disperare sau fudulie în afara lui „noi suntem patrioți”. Și tot din acest punct de vedere, naționalismul este cel opus cosmopolitismului, nu patriotismul²”, după spusele antropologului Vintila Mihailescu.

Una dintre manifestările patriotice ale românilor este *respectarea legilor țării*. Dar respectarea legilor țării este obligatorie și pentru cetățenii români de alte etnii. Cel de altă

¹ <http://revistasinteza.ro/se-mai-poarta-patriotismul/>

² <https://www.scena9.ro/article/intersectii-miercuri-rezidenta-scena9-vintila-mihailescu-nationalism>

naționalitate, indiferent care ar fi ea și trăiește în mijlocul românilor, în țara noastră, este conștient că, mai mult sau mai puțin forțat de împrejurări, este cetățean român. Sunt unele excepții ca: străinii care trăiesc temporar la noi, diplomații, oamenii de afaceri și alții care nu sunt cetățeni români, dar și aceștia au obligația de a respecta Constituția României.

Psihologia simțământului patriotic

Din punct de vedere psiho-sociologic, patriotismul, ca și concept general, reprezintă o combinație de sentimente referitoare la legătura afectivă pe care cetățenii unei națiuni o au pentru țara lor. Termenul în sine provine din latinescul *Patria*, care însemna locul tatălui sau locul părintelui. De aici și rolul referențial al Divinității în evoluția sau regresul acestei națiuni. În ziua de azi, patriotismul se deosebește, de naționalism sau de xenofobie, prin faptul că se referă mai mult la apartenența proprie la un anumit teritoriu, decât la atitudinea față de oamenii străini din acest teritoriu. Patriotismul are manifestări și intensități diferite la fiecare națiune în parte. Din perspectivă strict psihologică, patriotismul se referă la ceea ce psihologii numesc „gen proxim”¹. Acesta este o noțiune din literatura de specialitate care face referire la tendințele oamenilor de a aprecia ceea ce au în apropiere mai degrabă decât ceea ce este la distanță sau exterior lor. Altfel spus, vine natural minții omului să aprecieze și să se atașeze de ceea ce are aproape, decât de ceea ce e la depărtare. Oamenii se referă la genul proxim prin expresia „*Avem ceva în comun*”. Acesta este conceptul generalizat, însă la românii din ziua de azi, ea are unele particularități cauzate în special de viața în regimul comunist. La români, ce este al tuturor, este încă perceput ca fiind al nimănui. Țara însăși face parte din această categorie. Genul proxim de care sunt atașați emoțional românii este reprezentat de casa lor și de imediata vecinătate a familiei și apropiaților, și NU de țară. Țara e a tuturor... deci a nimănui. Individul român nu percepe ceea ce este comun ca fiind și al lui, și deci și responsabilitatea lui. Așa se explică de ce românii aruncă gunoiul pe stradă. Strada nu e a lui. De aceea, gardurile românilor sunt atât de înalte. Unele vile sau case au garduri de trei metri sau peste. Tocmai pentru a face o distincție foarte clară între ceea ce este al lor și ceea ce nu este al lor. Așa se explică de ce românii afirmă cu ușurință că ar pleca din țară². Țara nu îi reprezintă. Acesta este motivul pentru care românii încă aruncă pe jos cojile de semințe. Ce este comun, nu e al lor. Pentru români, „aproape” nu înseamnă țara, ci casa și familia.

Nouă, comuniștii ne-au luat demnitatea și liberul arbitru, totul sub pretextul binelui comun al țării. Generații de români au crescut cu ideea că individul nu înseamnă nimic. Cum poate, credeți, să iubească acest individ o țară pentru care nici el, nici antecesorii săi nu au însemnat nimic în multe contexte istorice?

¹ <https://www.libertatea.ro/stiri/psihologul-libertatea-despre-psihiologia-patriotismului-mioritic-cat-de-autentica-este-iubirea-de-tara-la-romani-comparatie-cu-alte-natiuni-2471847>

² <http://www.diacronia.ro/indexing/details/V2353/pdf>

Sondajul de opinie-analiză și interpretări

Din dorința asigurării unor date autentice și verosimile, pentru a surprinde acuratețea gândirii românului, cu precădere a studentului care, prin frageda mentalitate, ar putea schimba evoluția acestui stat, am elaborat un sondaj de opinie pe care l am supus analizei. Eșantionul vizat a fost reprezentat de 42 de studenți, cu vârsta maximă de 30 de ani. Percepția acestora m-a ajutat să desenez un portret patriotic actual, cantonat în vremurile curente.

Pornind de la rădăcinile atașamentului față de țară, rezultă că românul se consideră foarte puțin patriot, dintre 42 de persoane existând două care nu se identifică deloc cu acest sentiment. Imbucurător, as spune. La capitolul dragoste de țară, media raspunsurilor este de 4,2 din 5 stele. Destul de nerealist, consider eu, întrucât fiecare persoană se raportează la anumiți itemi pentru a-și evidenția opinia.

Demnitatea este un subiect destul de sensibil in istoria deja tumultuoasă a românului suprimat și limitat in drepturi si libertăți. Cu toate acestea, 35 de persoane dintre cele 42 susțin că demnitatea solidă este fundamentul patriotismului.

Intr-o altă ordine de idei, majoritatea românilor consideră că a fi patriot este un viciu de personalitate, manifestat, adesea, prin egocentrismul celui care "trage" pentru interesul propriu. A se vedea excepționalismul românului. Tocmai de aceea, multi confundă nationalismul cu cel dintai concept: mai exact, 18 persoane dintre cele 42. Posibil ca aceștia sa se simtă îndreptățiți să considere astfel întrucât 26 de persoane au raspuns cu „nu” la întrebarea „Oferă România condiții pentru ca dvs. să dezvoltați simț patriotic?”

Factorii care mai mențin vie flacăra iubirii de țară par a fi literatura, arta, muzicienii și sportivii. Cei din urmă sunt lăudați doar când reușesc; Aproximativ 60% apreciază foarte mult valorile naționale, în timp ce 5% se declară neinteresați.

Spațiul european, cu siguranță, aduce beneficii și privilegii oricărui stat membru. Totuși, 30 de români consideră că Europa diminuează tendința patriotică prin prisma migrațiilor și condiției economice. Drept consecință, 11 persoane dintre cele 42 ar fi dispuse să părăsească țara, în timp ce 31 se declară detractori, cu o speranță neclintită in schimbare. Iar această speranță nu poate fi materializată decat printr-o educație riguroasă și cunoștințe solide. Din ultima întrebare a sondajului deriva faptul că o educație fundamentată corect nu va genera credulitate și maleabilitate deoarece patriotismul derivă din încrederea de sine, fapt atestat de peste 70% dintre cei chestionați.

Concluzii

Definiția simplă a patriotismului e iubirea de țară. Înțeles în acești termeni elementari, patriotismul e univoc. Manifestarea acestui sentiment este la fel de univocă și implică o alegere exclusivă: fie ești, fie nu ești patriot. Patriotismul unei nații se construiește prin implicare, prin căutarea binelui comun, prin valorificare potențialului individual și colectiv, prin respectarea resurselor locale și naționale, prin câștigarea încrederii. Dacă în 1918 România modernă se naște prin unirea teritorială, 100 de ani mai târziu, România secolului al XXI-lea ar trebuie să renască prin unirea valorilor. Acest patriotism civic e moștenirea pe care o putem lăsa moștenire generațiilor următorului secol.

REFERINȚE:

1. Antonio, A. Se mai poartă patriotismul? *Sinteza*, 2018. Disponibil: <https://www.revistasinteza.ro/se-mai-poarta-patriotismul>
2. Mihăilescu, V. „Naționalism, patriotism, cosmopolitism”, *Dilema Veche*, nr. 643, 16-22.
3. România în fața președinției Consiliului UE. Disponibil: https://www.euractiv.ro/documente/ires_romania-in-fata-presedintiei-consiliului-ue_perceptii-publice.pdf
4. Patriotismul în vremuri tulburi. Disponibil: <http://www.tribunainvatamantului.ro/patriotismul-in-vremuri-tulburi/>
5. Primoratz, I. *Patriotism; philosophical and political perspectives PDF*, Abingdon, Oxfordshire:Routledge, 2008).
6. 10 lucruri despre naționalism de la Vintilă Mihăilescu. Disponibil: <https://www.scena9.ro/article/intersectii-miercuri-rezidenta-scena9-vintila-mihailescu-nationalism>
7. Stoica G. Din istoria culturală a unui concept afectiv. Patriotism: analiză contextual semantică. În: *Perspective comparative și diacronice asupra limbii române*. București, Editura Universității din București 2016.